

ĞHIVIANO

DAL DIALET A LA LENGHE
GRAMADIE CONTRASTIVE

CLAPE CULTURÂL ACUILEE

ĜHIVIANO DAL DIALET A LA LENGHE GRAMADIE CONTRASTIVE

ĉ		ĉh
z		
gh		gh

Clape culturâl Acuilee

Ce mai sarà.
Al sarà che dut 'l è nuje,
che in chest mond no vin di stâ.
In chest mond vin počhis oris,
e in chel altri l'eternitât,
e in chel altri l'eternitât.

JENTRADE

Un mestri che si çhape sù la çhame di insegnâ furlan te scuele di un paîs, se nol è di chel paîs, in plui di cognoši la lenghe, al à il dovè di cušience, ançhemò prin di viergi boçhe denant dai siei arlêvs, di stağâ e di penetrâ la situazion lenghistiche dal sît. Al pò vè cefâ cun doi câs: 1. che la pluipart de int dal paîs a feveli un so precîs dialet biel definît tes sùs structuris (tant a dîun paîs che nol à vût un gran “cumierç” lenghistic cui paîs donghe e dulintôr); 2. che ognidun dai abitants di chel paîs al feveli un so dialet di famee, disin cussì, o che no ’n’ feveli nissun ma nome il talian o cualchi lenghe foreste se si trate di un vignadi .

Çhapin il prin câs, ch’o scrupulìn ch’al sedi vonde râr, magari-cussì-no. In chest câs il mestri al à di fabricâsi un fašicul come chel ch’al à in man (ch’al varès di doprâ come campion, come model par meti donghe il so), vadì un prontuari là che si confrontin, muse cun muse, lis structuris dal dialet ch’a fevelin i arlêvs (tes pàginis a ampe) cun chês de lenghe (tes pàginis a man drete).

Tal second câs il mestri al à di insegnâ daurman la lenghe cu l’aver-tence, tantetant, che j toçharà di vè un voli di rivuard par ognidun dai siei scuelârs che, nol covente dit, al à une sù “individualitât” lenghistiche. Nol è un ġûc di òdulis, si capiš, ma l’uniche maniere par insegnâ alc di sest se no si vûl seguitâ cu lis fûfignis e lis tiriteris.

Si capiš che lis robis a van fatis cun sintiment e, mæssime sul imprìn, bielplanc, un madon parsore di chel altri, un passut daûr di chel altri.

Ançhemò dôs robutis. No stait a crodiur a chej che us contin che lûr par sei dabon sè stes o par sei “poets”, a scuegnin scrivi nome tal dialet dal lûr paîs e a chej che us disin che lûr a scrivin in chel tâl dialet di chel tâl paîs. Il dialet dal lûr paîs chej tâj lu àn tai tacs des scarpis, a lûr ur smeche di scrivi nome cemûd che ur smeche, e vonde. No stait a stracapînus: o savin ançhe nû che si pò poesiâ ançhe int’une lenghe dut afat inventade. La reson di chej altris po, a jè nome che une scuse. A un che us dîs, par un esempi, che lui al scrîv par riguladot voaltris a vès di dîj che us conte sfloçhis parcè a Rigulât une robe a jè il dialet di Grac, un’altre robe chel di Ludarie, un’altre robe ançhemò chel diVuegis.

Al è par chel che nû o vin šielġût il dialet di Ghiviane par dâ donghe chest librut: o vèvin di consultâ nome che uns cuatri di lûr e no podevin contânus dabon no chê dal ors.

2003 © Clape culturâl Acuilee
www.friul.net

L’ALFABET FURLAN

A, B, C, Č, D, E, F, G, Ğ, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, Š, T, U, V, W, X, Y, Z

Chej de Clape culturâl Acuilee

GRAMATICO DAL DIALET

L'ARTICUL DEFINÎT

LU	Lu cûr a mi sângheo.
L'	Al à disvuedât enche l'ultin šluc.
JU	Ju sudûors e j spissulavo jù pe muso patido.
LA	La ġhato premuroso e fâš ju ġhatuts vuarbs.
L'	I vin passato l'oro cen o visâši.
LAS	Las monts es ši son ġa pierdudos tal šcûr.

L'ARTICUL INDEFINÎT

UN	Al ero un uminut di bielo vignudo.
UNO	I sios uno mari vuo, uno fêmeno santo.
UN'	Un'ago vivaroso e dischadevo de bando dal bošc.

L'ARTICUL PREPOSIZIONÂL

AL	A j levo al cûr di vio chel incaric a lui ch'al vevo tignût front al nemîc.
EI	Uno volto ei condanâts ei ur devo ju trats di cuardo.
E	Chê chêlero e penso nomo e buinoman.
AL'	Al clamà es armos dučh ju contadins.
ES	Iêr e à slunġhât lu cuel es ġhalinos ch'e vevo te cort.
CUL	Cul art e cul inġhan a ši campo mie an.
CUI	Ei tornâr cidins ognidun cui sio pinsêrs.
CU LA	Al someo ch'ei seti tacâts cu la colo.
CU L'	Ju luor difiets ei creš cu l'etât.
CU LAS	Al mešedavo la tiero cu las mans.
DAL	A nol fasevo ben a mostrâ a diot ju difiets dal tier e dal quart.
DEI	Lu sussûr dei pas ei ši dišipavo in chel fof di bombâš.
DE	E ero la zornado pin bielo de sù vito.
DA L'	Des vûltos si pierd la fuar o da l'ânimo.
DES	In' vin uno sglonfo des vueštos čhâcheros.
PAL	Pal deman al clucivo speran os grandos.
PEI	Âtu sintût la novo ch'e cûr pei paîs?
PE	Vio pe not al à gla ât.
PAR L'	Jûc di jessi a čhaso pa l'oro di gustà.
PES	A nol ero nenche un pes štrados.
SUL	Lu fari al bat la solfo sul lincuin.
SUI	La storio vero no jè chê che ši jei sui libris di scuelo.
SU LA	Su la Viertero ogni planto e trai fûr.
SU L'	Al rivavo simpri su l'oro dal gustà.
SU LAS	Nol è facil di cori su las štrados gla ados.
TAL	Lio e jur spartiš la čhâr tal plat ei fruts.
TEI	Tei curtîj al ero dut un davo.
TE	Te picigno ei traficavo ju soldâts.
TA L'	A j à fat fâ un sclop ta l'ago.
TES	Tes seros d'Eštât al è biel di stâ fûr di čhaso.

GRAMADIE DE LENGHE

L'ARTICUL DEFINÎT

IL	Il cûr mi sangane.
L'	Al à disvuedât anche l'ultin glut.
I	I sudôrs j spissulavin jù pe muse patide.
LA	La ġhate premurose a fâs i ġhatuts vuarbs.
L'	O vin passade l'ore cence visâsi.
LIS	Lis monts si son ġa pierdudis tal scûr.

L'ARTICUL INDEFINÎT

UN	Al jere un omencin di biele vignude.
UNE	O sês une mari vô, une fêmine sante.
UN'	Un'aghe vivarose a dischadeve bande il bosc.

L'ARTICUL PREPOSIZIONÂL

AL	J leve al cûr di vê chê incarghe a lui che j veve tignût front al inimi.
AI	Une volte ai condanâts ur devin i trats di cuarde.
A LA	Chê chêlare a pense nome a la buineman.
A L'	A l'arme al clamà dučh i contadins.
A LIS	Îr j à slunġhât il cuel a lis ġhalinis ch'a veve te cort.
CUL	Cul art e cul inġhan si campe mieġ an.
CUI	A tornarin cidins ognidun cui siei pinsîrs.
CU LA	Al pâr ch'a sedin tacâts cu la cole.
CU L'	I lôr difiets a crešin cu l'etât.
CU LIS	Al mešedave la tiere cu lis mans.
DAL	Nol faseve ben a mostrâ a dêt i difiets dal tier e dal quart.
DAI	Il sunsûr dai pas si dissipave in chel fof di bombâš.
DA LA (DE)	A jere la zornade pin biele de sô vite.
DA L'	Des voltis si pierd la fuarce da l'ânime.
DA LIS (DES)	In' vin une sglonfe des vuestris čhâcaris.
PAL	Pal doman al clucive sperancis grandis.
PAI	Âstu sintût la gnove ch'a côr pai paîs?
PAR LA (PE)	Vie pe gnot al à gla ât.
PAR L'	Viôd di jessi a čhase par l'ore di gustà.
PAR LIS (PES)	Nol jere nanche un pes stradis.
SUL	Il fari al bat la solfe sul incuin.
SUI	La storie vere no jè chê che si lei sui libris di scuele.
SU LA	Su la Viertero ogni plante a bute fûr.
SU L'	Al rivave simpri su l'ore dal gustà.
SU LIS	Nol è facil di cori su lis stradis gla adis.
TAL	Jê ur spartiš la čhâr tal plat ai fruts.
TAI	Tai curtîj al jere dut un davo.
TA LA (TE)	Te boschete a tarmenavin i soldâts.
TA L'	J à fat fâ un sclop ta l'aghe.
TA LIS (TES)	Tes seris d'Istât al è biel di stâ fûr di čhase.

GRAMATICO DAL DIALET

L'AGETÎV CUALIFICATÎV

Un cûr fuart.
Uno fêmeno dispetenado e malinsešt.
Uno messo šclete.
Vùoj sbeleâts e agaduos.
Al ero dut sberlufit.
E jè uno fêmeno furešto.
Matio al è un om sanghìn e sčhaldinuos.
E ero uno ġoveno alto, sclagno e bravurosino.
Frutos e fruts ei son štâts malâts.

LU COMPARATÎV

Lui al ero pin intrigât di lio.
E jè pin švelto che no sù mari.
La rubo e jè claro tanche la lûš dal sariali.
Te čhàveno al è mancûl friot che no te čhàmero.

LU SUPERLATÎV

Al ero ungrum čhamât.
Al à fat uno tòmboło di chês.
E ero uno šioro tant ma tant ninino.
La coriero e ero stračhamado.
E jè cussi bruto che mai pin.
La jerbo e lu muscli ei ero cetant umits.
Al fasè la vuos sutilo sutilo como chê de fruto.
E vevo la pin bielo bočho di dinčh di dut lu borg, che ce las perlos.
Al è lâa a studiâ a Vignesio cunt'un amîc dei pin čhârs.

L'AGETÎV NUMAR

un doi trei cuatri cinc sîs siet vot n,v diš undiš dodiš trediš catuardiš cuindiš sediš disisiet disivot disin,v vinčh trento cuaranto cincuanto sessanto setanto otanto nonanto cent cent-e-un mil cent-mil milion miliard

prin segond tierč quart cuint sest setim otâv nono decim undicesim dodicesim tredicesim catuadicesim cuindicesim sedicesim disisietesim disivotesim disinuvesim vinčhesim vinčhunesim trentesem centesem centeunesim milionesim miliardesim

GRAMADIE DE LENGHE

L'AGETÎV CUALIFICATÎV

Un cûr fuart.
Une fêmine dispetenade e malinsest.
Une messe sclete.
Vôj sbeleâts e agadôs.
Al jere dut sberlufit.
A jè une fêmine foreste.
Matieu al è un omp sanghìn e sčhaldinôs.
A jere une ġovine alte, sclagne e braurosine.
Frutis e fruts e àn stât malâts.

IL COMPARATÎV

Lui al jere plui intrigât di jê.
A jè plui svelte che no sô mari.
La čhosse a jè clare tanche la lûs dal soreli.
Te čhànive al è mancûl frêd che no te čhàmare.

IL SUPERLATÎV

Al jere ungrum čhamât.
Al à fat une tòmbole di chês.
A jere une siore tant ma tant ninine.
La coriere a jere stračhamade.
A jè cussi brute che mai plui.
La jerbe e il muscli a jerin unevore umids.
Al fasè la vôs sutile sutile come chê de frute.
A veve la plui biełe bočhe di dinčh di dut il borg, che ce lis perlis.
Al è lâa a studiâ a Vignesie cunt'un amî dai plui čhârs.

L'AGETÎV NUMAR

un doi tre cuatri cinc sîs siet vot n,v dîs undis dodis tredis cutuardis cuindis sedis disisiet disevot disen,v vinčh trente cuarante cincuante sessante setante otante nonante cent cent-e-un mil cent-mil milion miliard

prin segond tierč quart cuint sest setim otâv novesim diesim diesim-prin diesim-second diesim-tierč diesim-cuart diesim-cuint diesim-sest diesim-setim diesim-otâv diesim-novesim vinčhesim vinčhunesim trentesim centesim centesim-prin milionesim miliardesim

GRAMATICO DAL DIALET

L'AGETÏV POSSESSÏV

GNO	Gno barbo al vevo passo nonanto.
TO	Tu sios lu ritrat di to fradi.
SO	A lu çhatà di so gradiment in dut e par dut.
NEŠTI	L'afâr al fo cuncludût a nešti pro.
VUEŠTI	Al è lu vuešti moment.
LUOR	Es vevo lu luor cefà a scrutinâj la petenaduro.
MIO	Ei son luor la colpo di duçh ju mio mâj
TIO	E sint vocazion tei tio riguards.
SIO	Ei tornâr cidins ognidun cui sio pinsêrs.
NEŠTIS	Dulà saranei cumò ju neštis fruts?
VUEŠTIS	Ju vueštis vùoj ei son luštris tancu lu smirz.
LUOR	Ju luor difiets ei creš cu l'etât.
MÊ	La mê proposizion e no à imbût bon acet.
TÔ	Tû agno e à tentât dibant di fermâlu.
SÔ	E ero la fiesto di sù sùr.
NEŠTO	Sorosero nus çhatà ingrisignîts te nešto tano.
VUEŠTO	La vuešto furtuno e jè biel che fato.
LUOR	In glisio la luor cušienzo e si metevo in pâs.
MÊS	Mi riguardi las mês nots avariados da frut.
TÔS	Al à voltât las tûs peravolos par francês.
SÔS	E števo las oros cujeto a çhalâ las sùs pupinos.
NEŠTOS	Las neštos usan os es son antigonos.
VUEŠTOS	Las vueštos mans es son so os.
LUOR	Las luor manieras es son plenos di spirit e di vivuor.

L'AGETÏV DIMOSTRATÏV

CHEŠT	Ongimi cun chešt vueli.
CHEŠÇH	Ençe chesçh pinsêrs e j mulinavo in tal çhâv.
CHEL	Al à simpri vivût cun chel tucut di braido.
CHEJ	Nol è lu câš di viergi boçho sul cont di chej bê s.
CHEŠTO	Âtu di fâ chešto prestit?
CHEŠTOS	Cheštos fêmenos es çhapo dut par in traviers.
CHÊ	Bisugno contentâlo devorman di chê voio.
CHÊS	E sapuartavo in santo pâs chês crudeltâts.

GRAMADIE DE LENGHE

L'AGETÏV POSSESSÏV

GNO	Gno barbe in' veve passe nonante.
TO	Tu sês il ritrat di to fradi.
SO	Lu çhatà di so gradiment in dut e par dut.
NESTRI	L'afâr al fo cuncludût a nestri pro.
VUESTRI	Al è il vuestri moment.
LÔR	A vevin il lôr cefà a scrutinâj la petenadure.
MIEI	A son lôr la colpe di duçh i miei mâj
TIEI	A sint vocazion tai tiei rivuards.
SIEI	A tomarin cidins ognidun cui siei pinsîrs.
NESTRIS	Dulà sarano cumò i nestris fruts?
VUESTRIS	I vuestris vôj a son lustris tanche il smîr.
LÔR	I lôr difiets a crešin cu l'etât.
MÊ	La mê proposizion no à vût bon acet.
TÔ	Tô agne e à tentât diband di fermâlu.
SÔ	A jere la fieste di sô sùr.
NESTRE	Soresere nus çhatà ingrisignîts te nestre tane.
VUESTRE	La vuestre fortune a jè biel che fate.
LÔR	In glesie la lôr cušience si meteve in pâs.
MÊS	Mi visi lis mês gnots avariadis di frut.
TÔS	Al à voltât lis tôs peraulis par francês.
SÔS	A steve lis oris cujete a çhalâ lis sôs pipinis.
NESTRIS	Lis nestris usancis a son antigonis.
VUESTRIS	Lis vuestris mans a son socis.
LÔR	Lis lôr manieris a son plenis di spirt e di vivôr.

L'AGETÏV DIMOSTRATÏV

CHEST	Ongimi cun chest vueli.
CHESÇH	Ançe chesçh pinsîrs j mulinavin tal çhâv.
CHEL	Al à simpri vivût cun chel tocut di braide.
CHEJ	Nol è il câš di viergi boçhe sul cont di chej bê s.
CHESTE	Âstu di fâ cheste imprestance?
CHESTIS	Chestis fêminis a çhapin dut par traviers.
CHÊ	Bisugnavo contentâle daurman di chê voe.
CHÊS	A sapuartave in sante pâs chês crudeltâts.

GRAMATICO DAL DIALET

L'AGETÏV INDEFINÏT

ÂTI	Chešt al è un âti pâr di mane os.
ÂTIS	I ſi sin čhapâts âtis impegnſ par deman.
ÂTO	Cumò al è a štâ int'un'âto citât.
ÂTOS	Puartait dūs âtos ta os.
CERT	Cert sprissut al è bon nomo vio pal Inviêr.
CERTS	Par certs caraters lu furlan al à uno sũ fiſonomio.
CERTO	A uno certo oro al comen avo a sunâ.
CERTOS	Lu belet di certos ſioros las fâs pario ritrats.
CUACHI	A mi à dât cuachi conſei.
CUACHI	I mi ſoi contentado di fâti uno cuachi oſſervazion.
-	-
-	-
CUALUNCUE	La tiero e ſu pajo las faturos miei di cualuncue paron.
CUALUNCUE	E vevo uno educazion da fâ invidiâ cualuncue persono.
DUT	Al è dut ziment che a nol vâl nujo.
DUČH	Dučh ju amîſ ei lu udâr a pajâ lu debet.
DUTO	Tal deman duto la int e ſavevo la novo.
DUTOS	I canoſ dutos las sũs baronados.
NISSUN	La sũ opoſizion e no à puartât niſſun riſultât poſitïv.
NISSUNO	Lu à copât cen o niſſuno pietât.
OGNI	A jur bramà ogni ben.
OGNI	In chê butego ſi čhatavo ogni ſorto di raritâts.
PUOC	I ài puoc timp, i no puèſ vignî.
PUOS	Lu conſei a ſi è dât dongħo ġa-fa puoſ diſ.
PUOČHO	Magari cuſſi no mē mari e à puočo ſalût.
PUOČHOS	Chēs puočhoſ informazionſ ch'i vin no ſon ſiguroſ.
STEŠ	Al à doi frutſ ch'e àn lu ſo ſteſ temperament.
STEŠ	Ei vevo ju ſteſ vùoj e ju ſteſ čhavêj biondſ.
ŠTESSO	Al à la ſteſſo fuar o di ſo fradi.
ŠTESSOS	Dučh ei faſevo las ſteſſoſ vuoroſ tal ſteſ timp.
TÂL	Mi à det di filâlo in chel tâl lûc.
TÂJ	Chej tâj ſtudentſ ei no merito chel riconoſiment.
TÂL	Niſſun podevo fâj mandâ vio uno tâl fantasio.
TÂLS	Ei no rivo adoro di ſopuartâ tâlſ prateſoſ.
TANT	Dulâ vino di comprâ tant pan par ch'e mangħi tanto int?
TANČH	A nol à tančh bê ſ che i tu àſ tu.
TANTO	Tanto colo e diſcolo.
TANTOS	No ài mai vidût tantoſ fēmenoſ a merčhât jo.
TROP	I no ài trop timp.
TROŠ	Troſ milionariſ ei ſon pin pitocoſ di me.
TROPO	Ei ero mûrſ cen o tropo ſtabiliduro.
TROPOS	I fiſ dei ſiũrſ ei ſon tropoſ voltos mancul cuſtumâtſ dei puverſ.

GRAMADIE DE LENGHE

L'AGETÏV INDEFINÏT

ALTRI	Cheſt al è un altri pâr di maneciſ.
ALTRIS	Si ſin čhapâts altris aſſumſ par doman.
ALTRE	Cumò al è a štâ int'un'altre citât.
ALTRIS	Puartait dōſ altris tacis.
CIERT	Ciert perſut al è bon nome vie pal Unviêr.
CIERTS	Par ciertſ caratarſ il furlan al à une ſo flumie.
CIERTE	A une cierte ore al comen ave a sunâ.
CIERTIS	Il ſbelet di ciertis ſioris liſ fâſ parê ritrats.
CUALCHI	Mi à dât cualchi conſei.
CUALCHI	Mi ſoi contentade di fâti une cualchi oſſervazion.
CUALSISEI	Cualſiſei arbul che nol fâſ bon frut al ſarâ tajât.
CUALSISEI	No ſta fâ vignî chenti cualſiſei fēmine.
CUALUNCHI	La tiere uſ pae liſ faturiſ miôr di cualunchi paron.
CUALUNCHI	A veve une educazion di fâ invidiâ cualunchi perſone.
DUT	Al è dut ciment che nol vâl nuje.
DUČH	Dučh i amîſ lu judarin a pajâ il debit.
DUTE	Tal doman dute la int a ſaveve la gnove.
DUTIS	O cognoſ dutiſ liſ ſōſ baronadiſ.
NISSUN	La ſo opoſizion no à puartât niſſun riſultât poſitïv.
NISSUNE	Lu à copât cence niſſune pietât.
OGNI	Ur bramà ogni ben.
OGNI	In chē buteghe ſi čhatave ogni ſorte di raritâts.
PÔC	O ài pōc timp, no puèſ vignî.
PÔS	Il conſei ſi è dât dongħe ġa pōſ diſ.
POČHE	Magari cuſſi no mē mari e à poče ſalût.
POČHIS	Chēs počhiſ informazionſ ch'o vin no ſon ſiguriſ.
STES	Al à doi frutſ ch'e àn il ſo ſteſ temperament.
STES	A vevin i ſteſ vōj e i ſteſ čhavêj biondſ.
STESSE	Al à la ſteſſe fuarce di ſo fradi.
STESSIS	Dučh a faſevin liſ ſteſſiſ voris tal ſteſ timp.
TÂL	Mi à dit di filâle in chel tâl lûc.
TÂJ	Tâj ſtudentſ no mertin chel ricognoſiment.
TÂL	Niſſun podeve fâj mandâ vie une tâl fantasio.
TÂLS	No rivin adore di ſapuartâ tâlſ pretenſionſ.
TANT	Dulâ vino di comprâ tant pan par ch'a mangħi tante int?
TANČH	No! à tančh bê ſ che tu àſ tu.
TANTE	Tante cole a diſcole.
TANTIS	No ài mai viodût tantiſ fēminiſ a marčhât jo.
TROP	No ài trop timp.
TROS	Troſ milionariſ a ſon pluſ pitocoſ di me.
TROPE	A jerin mûrſ cence trope ſtabilidure.
TROPIS	I fiſ dai ſiōrſ a ſon tropiſ voltis mancul coſtumâtſ dai pũarſ.

GRAMATICO DAL DIALET

L'AGETÎV INTEROGATÎV-ESCLAMATÎV

CE	Ce timp vino?
CE	Ce intops âtu imbût!
CE	Ce disorden vîso fat achi denti?
CE	Ce fiestos, ce nots ch'es ero chês!
CETANT	Cetant friot âtu patît?
CETANĀH	Vîso sintût cetanĀh cisicaments?
CETANTO	A nol savevo cetanto int ch'e ero aventi.
CETANTIS	Cetantos voltos situ štât a Romo?
CUÂL	Cun cuâl podio vîso fat chešt?
CUÂJ	Cuâj libris i ur âtu impreštât?
CUÂL	I creud ch'e veti capît par cuâl reson ch'al è dibant.
CUÂS	Cuâs peravolos ši vevo di ſielgi?

LU NON

ago àgremo amîc amuor ànimo Atom buinoman cunin onder deman demenio Dicembre
Eštât fêmeno Francesc frut genuali goto Ğuan Ğuign iêr Inviêr Jesus joibo lètero Luîs mâr
martis merĉhât miercos Nadâl niöv Novembre om Ottobre Pasco pan peravolo pever Polonio
prateso quarto rai sàbedo Setembre ſimio ſivîl ršulo viners vivuor vojo vuò.

LU FEMINÏN DEI NONS E DEI AGETÎVS

Amabil amabil	Āhadint Āhadint	Miedi miedeesso	Plet plet
Amîc amigo	Duòl dol o	Natîv nativo	Ros rosso
Barbo agno	Fi fio	Naturâl naturâl	Scûr scuro
Blanc blanĉho	Liber libero	Niari nero	Vedeu vedovo
Biel bielo	Maeſtri maeſtro	Om fêmeno	Vert verdo

LU PLURÂL DEI NONS E DEI AGETÎVS

Afâ afâs	Blanc blancs	Mari maris	Ri ri s
Agnol agnoj	Chadint Āhadints	Natîv natîvs	Rubo rubos
Ago agos	Dovio dovios	Naturâl naturâj	Ros ros
Altâr altârs	Duol duol s	Niari niaris	Rosso rossos
Amic amîs	Fêmeno fêmenos	Pê pêš	Sûr sûrs
Arbol arboj	Fi fis	Piricul piricuj	Struſio strusios
Artist artisĉh	Fio fios	Priasi priasis	Vert verts
Avîs avîš	Fradi fradis	Rap raps	Vieli vielis
Biel bieĵ	Mâr mârs	Religion religions	Vuâli vuòĵ

GRAMADIE DE LENGHE

L'AGETÎV INTEROGATÎV-ESCLAMATÎV

CE	Ce timp vino?
CE	Ce intops âstu vût!
CE	Ce sĉharnete vêso fat ca dentri?
CE	Ce fiestis, ce gnots ch'a jerin chês!
CETANT	Cetant frêd âstu patît?
CETANĀH	Vêso sintût cetanĀh cisiche s?
CETANTE	Nol saveve cetante int ch'a jere lenti.
CETANTIS	Cetantis voltis âstu stât a Rome?
CUÂL	Cun cuâl podè vêso fat chest?
CUÂJ	Cuâj libris ur âstu impreštât?
CUALE	O crôd ch'a vedi capît par quale reson ch'al è diband.
CUALIS	Cualis peraulis si vevial di ſielgi?

IL NON

aghe làgrime amî amôr ànime Atom buineman cunin ondar doman domenie Decembar Ištât
fêmine Francesc frut genoli gote Ğuan Jugn îr Unviêr Jesus joibe lètare Luîs mâr martars
marĉhât miercus Nadâl nêv Novembar omp Otubar Pasche pan peraule pevar Polonie
preteseuarte rai sàbide Setembar ſimir ſivîl rsule vinars vivôr voe voli.

IL FEMINÏN DAI NONS E DAI AGETÎVS

Amabil amabil	Āhadint Āhadint	Miedi medie	Plet plete
Amî amie	Dol dolce	Natîv native	Ros rosse
Barbe agne	Fi fie	Naturâl naturâl	Scûr scure
Blanc blanĉhe	Libar libare	Neri nere	Vedul vedue
Biel biele	Mestri mestre	Omp fêmine	Verd verde

IL PLURÂL DAI NONS E DAI AGETÎVS

Afâr afârs	Blanc blancs	Mari maris	Ri ri s
Agnul agnuj	Chadint Āhadints	Natîv natîvs	Robe robis
Aghe aghis	Dovè dovês	Naturâl naturâj	Ros ros
Altâr altârs	Dol dol s	Neri neris	Rosse rossis
Amî amîs	Fêmine fêminis	Pîd pîs	Sur surs
Arbul arbuĵ	Fi fis	Pericul pericuj	Struſie struſiis
Artist artisĉh	Fie fiis	Presi presis	Verd verds
Avîs avîš	Fradi fradis	Rap raps	Vieli vieĵ
Biel bieĵ	Mâr mârs	Religion religions	Voli vòĵ

GRAMATICO DAL DIALET

LU PRONON PERSONÂL SUBIET

JO I	Jo i soi la lûš dal mont.
TU (I) TU	Tu i tu âs di paidîlos.
LUI AL	Lui al à gušt di sintîlos.
LIO E	Lio e vevo nasât lu pevar.
NUO I	Nuo i savin lu parcè.
VUÂTIŠ I	Vuaitiș i fevelais masso.
LUOR EI	Luor ei son lâts tal bosc.
LUOR ES	Luor es no son lados a merçhât.

LU PRONON PERSONÂL OBIET DIRET

MI	Parcè mi çhalištu cussi?
TI	I ti ài vidût, lazar!
LU / LO	A lu preà di lassâj un moment par pensâ. / Ši à di metilo denti.
LA	A la à vidudo martis štât.
NUS	Lui a no nus sintivo nençe.
SU	A prin intro a no su à canușûts.
JU	I no ju ài vidûts a partî.
LAS / LOS	Ei no las vevo mai vidudos. / Al displâs a dîlos.

LU PRONON PERSONÂL OBIET INDIRET

MI	A mi à fat un lung discors.
TI	Ce ti àjo det iêr?
J	Al è un brâv frut: duçh ei j vûl bon.
J	Che Diu a j deti dal ben.
NUS	A nus à conseât di scrivij ogni di.
SU	No su sameo ch'e seti oro?
JUR	A jur vignivo ju sgrisuj a sintîlu a fevelâ cussi.
JUR	A jur àn vulût un ben di vito.

LU PRONON PERSONÂL COMPLEMENT DI PREPOSIZION

ME	Lašait fâ a mi.
TE	Ten simpri to fradi donĝho di te. I no ven âti cun tio.
LUI	I no voi vio afâs cun lui.
LIO	No si pò fâ štât su di lio.
NUO	Sîtu ençe tu cun nuo deman?
VUÂTIŠ	Di vuaitiș nol è ce fidâsi.
LUOR	A luor no jur covento gran chel libri ai.
LUOR	Ei son simpri ch'ei cuistiono fra di luor.

GRAMADIE DE LENGHE

IL PRONON PERSONÂL SUBIET

JO O	Jo o soi la lûs dal mond.
TU TU	Tu tu âs di paidîlis.
LUI AL	Lui al à gust di sintîlis.
JÊ A	Jê a veve nasât il pevar.
NÔ O	Nô o savin il parcè.
VÔ O	Vô o fevelais masse.
LÔR A	Lôr a son lâts tal bosc.
LÔR A	Lôr no son ladis a marçhât.

IL PRONON PERSONÂL OBIET DIRET

MI	Parcè mi çhalistu cussi?
TI	Ti ài viodût, lazar!
LU	Lu preà di lassâj un moment par pensâ. / Si à di metilu dentri.
LE	Le à viodude martars štât.
NUS	Lui no nus sintive nançe.
US	A prin intro no us à cognoșûts.
JU	No ju ài viodûts a partî.
LIS	No lis vevin mai viodudis. / Al displâs a dîlis.

IL PRONON PERSONÂL OBIET INDIRET

MI	Mi à fat un lung discors.
TI	Ce ti ào dit îr?
J	Al è un brâv frut: duçh j vuelin ben.
J	Che Diu j dedi dal ben.
NUS	Nus à conseât di scrivij ogni di.
US	No us parial ch'a sedi ore?
UR	Ur vignivin i sgrisuj a sintîlu a fevelâ cussi.
UR	Ur àn volût un ben di vite.

IL PRONON PERSONÂL COMPLEMENT DI PREPOSIZION

ME	Lassait fâ di me.
TE	Ten simpri to fradi donĝhe di te. No ven altri cun te.
LUI	No vuei vê afâs cun lui.
JÊ	No si pò fâ štât su di jê.
NÔ	Sêstu ançe tu cun nô doman?
VÔ	Di vô nol è ce fidâsi.
LÔR	A lôr no ur covente gran chel libri là.
LÔR	A son simpri ch'a cuistionin fra di lôr.

GRAMATICO DAL DIALET

LU PRONON PERSONÂL COMPLEMENT DI VIERB PRONOMINÂL

MI	Cetant ch'i mi lambichi.
TI	Parcè ti lagništu simpri?
ŠI	A ši ten masso sù cui priasis.
ŠI	Lio e no ši lavo mai cul savon.
ŠI	I ši čhatavin ogni sàbedo a l'universitât.
ŠI	No štait a strusiâši par dibant.
ŠI	Ei no ši scomponêr e ei seguitâr a fâ lu luor fat.
ŠI	Es son dut lu di ch'es ši imbeleto.

LU PRONON INDI

'N'	Di uno oco ei naš tanč sterps e enče sturats a'n' naš.
'ND'	Chel à a 'nd' à fatos di ogni fato.
-	-.
IN'	Ei s'in' fasêr dâ un dei pin granč.
'ND'	No 'nd' ài nenče uno.
'N'	No 'n' vûl tantos par capî la morâl.

LU PRONON POSSESSÎV

LU GNO	In chest afâr i rimet dal gno.
LU TO	I no voi nujo dal to, jo.
LU SO	Ognidun lu so e lu diaul a nol à nujo.
LU NESTI	Tu i no tu âs di meti pe tal nesti.
LU VUESTI	Lu vuesti nissun no s'el točo.
LU LUOR	Lu gno al è nomo gno, lu luor al è di dučh.
JU MIO	A guštâ i larai ài dei mio.
JU TIO	Ju tio ei no mi jûc di bon vûali.
JU SIO	Lu Signuor al čhato simpri ju sio, venastâj chej che lu maltrato.
JU NESTIS	Ju luor amîš ei stan ben. Podessino stâ compagn ju nestis!
JU VUESTIS	Lu gno câš a nol è compagn dei vuestis.
JU LUOR	Ju mio amîš ei son lâts, ju luor ei resto achî fintinomai deman.
LA MÊ	Pošio dî enče la mê?
LA TÔ	Mê sôr e jè mancul sturnido de tû.
LA SÔ	Lui al à di dî la sû.
LA NEŠTO	La tû oro e jè rivado. La nešto inčhimò no.
LA VUEŠTO	La vuešto e jè la unico vito libero.
LA LUOR	Dučh ei àn dirit di dî la luor achî.
LAS MÊS	Chês ratchetos ài es son miei des mêš.
LAS TÔS	Tu âs fato uno des tûš, nomo?
LAS SÔS	Al è un ch'al šta su las sûš.
LAS NEŠTOS	Las pratesos di chej doi ei no son las neštos.
LAS VUEŠTOS	Imprestainus las vueštos, di gracio.
LAS LUOR	Ju oms publics ei àn lu dovîo di stâ su las luor.

GRAMADIE DE LENGHE

IL PRONON PERSONÂL COMPLEMENT DI VIERB PRONOMINÂL

MI	Cetant che mi lambichi.
TI	Parcè ti lagnistu simpri?
SI	Si ten masse sù cui presits.
SI	Jê no si lave mai cul savon.
SI	Si čhatàvin ogni sàbide a l'universitât.
SI	No stait a strusiâsi par diband.
SI	No si scomponerin e a seguitarin a fâ il lôr fat.
SI	A son dut il di che si sbeletin.

IL PRONON INDI

INDI	Di une oče a našin tanč pulins e anče di sturats indi našin.
IND'	Chel là ind' à fatis di ogni sete.
'NDI	No 'ndi čhatave un ch'al fos bon come lui.
IN'	S'in' faserin dâ un dai plui granč.
'ND'	No 'nd' ài nanče une.
'N'	No 'n' vûl tantis par capî la morâl.

IL PRONON POSSESSÎV

IL GNO	In chest afâr o rimet dal gno.
IL TO	No vuei nuje dal to, jo.
IL SO	Ognidun il so e il diaul nol à nuje.
IL NESTRI	Tu no tu âs di meti pîd tal nestri.
IL VUESTRI	Il vuestri nissun no us al toče.
IL LÔR	Il gno al è nome gno, il lôr al è di dučh.
I MIEI	A gustâ o larai ca dai miei.
I TIEI	I tiei no mi viodin di bon voli.
I SIEI	Il Signôr al čhate simpri i siei, venastâj chej che lu maltratin.
I NESTRIS	I lôr amîš a stan ben. Podessino stâ compagn i nestris!
I VUESTRIS	Il gno câš nol è compagn dai vuestris.
I LÔR	I miei amîš a son lâts, i lôr a restin ca fintremai doman.
LA MÊ	Puedio dî anče la mê?
LA TÔ	Mê sôr a jè mancul sturnide de tô.
LA SÔ	Lui al à di dî la sô.
LA NESTRE	La tô ore a jè rivade. La nestre ančhemò no.
LA VUESTRE	La vuestre a jè la uniche vite libare.
LA LÔR	Dučh e àn derit di dî la lôr culi.
LIS MÊS	Chês ratchetis li a son miôr des mêš.
LIS TÔS	Tu âs fate une des tûš, nome?
LIS SÔS	Al è un ch'al sta su lis sôs.
LIS NESTRIS	Lis pretesis di chej doi no son lis nestris.
LIS VUESTRIS	Imprestainus lis vuestris, di gracie.
LIS LÔR	I oms publics e àn il dovè di stâ su lis lôr.

GRAMATICO DAL DIALET

LU PRONON DIMOSTRATÎV

CHEŠT	Chešt al è un frut di galo.
CHEŠĀH	Ei no son dispiets di fâ chešĀh.
CHEL	NenĀhe in chē volto chel nol batē cei.
CHEJ	La ài nero cun chej, jo.
CHEŠTO	-
CHEŠTOS	Cheštos es volarēs figurâ di jessi vitimos.
CHĒ	Rubo di int furtunado, chē.
CHĒS	A j à fato uno filado di chēs cui flocs.

LU PRONON INTEROGATÎV

CUI	Cui pošel dî ch'i seti colât in personalitâts?
CUI	Cui âtu vidût?
CUI	Di cui fevelištu?
CE	Ce esel chešt negozi?
CE	Ce fâtu? Ce varessio mai di fâ?
CE	Di ce esel muart?
CETANT	Cetant fasial l'a âr?
CETANĀH	Tu âs di contâmi cetanĀh ch'i eris a guštâ.
CETANTO	Cetanto in' vîtu?
CETANTOS	Dimi cetantos che tu 'nd' âs comprados.
CUÂL	Esel piricul? Piricul di cuâl?
CUÂJ	Amancul ch'i ves la sodisfazion di savîo cuâj ch'ei son ju mio.
CUALE	E savevo cuale ch'e ero la luor passion.
CUÂS	A cuâs ši vevo di crediur?
TROP	Trop âtu bivût?
TROŠ	Troš di luor sonei vignûts a Āhatâlu?
TROPO	Di chē rubo? Trope ti covente?
TROPOS	In' vûl tropos par capi?

LU PRONON RELATÎV

Uno des ġovenos ch'es ero ai dongħo a la à sintudo.
 E jè uno leġ ch'i soi intrigât a capîlo.
 E ero uno fēmeno che nišun no j volevo mâl.
 I mi protešti di amâ ju mio nemiš cun chel cûr sincēr ch'i ami me steš.
 In chesĀh sessant'agns ch'i mi visi, lu mont al à mudado scušo.
 Al è capitât chē di ch'al ero chel timpat.
 No puèš fâ uno vito che i no soi našût par fâlo.

LU PRONON "PARIO"

Al Āhapà sù ju bê s e al comprà pario tanĀh libris.
 Al à det che a j sta ben par mulu â lu tabac pario.
 E à vulût vio lu ġuûv par fâ pario un piĀh.
 E metevo vio di di in di la brumo dal lat par fâ pario la sponġho.

GRAMADIE DE LENGHE

IL PRONON DIMOSTRATÎV

CHEST	Chest al è un frut di gale.
CHESĀH	No son dispiets di fâ chesĀh.
CHEL	NanĀhe in chē volte chel nol batē cei.
CHEJ	Le ài nere cun chej, jo.
CHESTE	L'incarghe ch'a bute di plui a jè cheste.
CHESTIS	Chestis a volaressin figurâ di jessi vitimis.
CHĒ	Robe di int fortunade, chē.
CHĒS	J à fat une filade di chēs cui flocs.

IL PRONON INTEROGATÎV

CUI	Cui puedial dî ch'o sedi colât in personalitâts?
CUI	Cui âstu viodût?
CUI	Di cui fevelistu?
CE	Ce esal chest negozi?
CE	Ce fastu? Ce varessio mai di fâ?
CE	Di ce esal muart?
CETANT	Cetant fasial l'a âr?
CETANĀH	Tu âs di contâmi cetanĀh ch'o jeris a gustâ.
CETANTE	Cetante in' vîstu?
CETANTIS	Disimi cetantis che tu 'nd' âs compradis.
CUÂL	Esal pericul? Pericul di cuâl?
CUÂJ	Almancul ch'o ves la sodisfazion di savê cuâj ch'a son i miei.
CUALE	A saveve cuale ch'a jere la lôr passion.
CUALIS	A cualis si vevial di crodiur?
TROP	Trop âstu bevût?
TROS	Tros di lôr sono vignûts a Āhatâlu?
TROPE	Di chē robe? Trope ti coventie?
TROPIS	In' vuelino tropis par capi?

IL PRONON RELATÎV

Une des ġovinis ch'a jere li dongħe le à sintude.
 A jè une leġ ch'o soi intrigât a capîle.
 A jere une fēmine che nissun no j voleve mâl.
 Mi protesti di amâ i miei nimîs cun chel cûr sancîr ch'o ami me stes.
 In chesĀh sessant'agns che mi visi, il mond al à mudât scusse.
 Al è capitât chē di ch'al jere chel timpat.
 No puèš fâ une vite che no soi našût par fâle.

IL PRONON "PARIE"

Al Āhapà sù i bê s e al comprà parie tanĀh libris.
 Al à dit che j sta ben par involu â il tabac parie.
 E à volût vê il jôv par fâ parie un piĀhot.
 A meteve vie di di in di la sbrume dal lat par fâ parie la sponġhe.

GRAMATICO DAL DIALET

LU PRONON INDEFINÏT

ALC	Si à di sperâ alc nomo tei sio comedons.
ÂTI	Al vûl âti!
ÂTIS	Chešto lêtero e jè par vuo e par ungrum di âtiš como vuo.
ÂTO	Uno peravolo e tiro chê âto.
ÂTOS	Chês âtos no nus covento.
CUACHIDUN	Cuachidun la varà ben imbudo sintudo.
CUACHIDUNO	Lengatos! Es disevo cuachiduno sul imprin.
DAL UN	Al intint di pajâju un franc dal un.
DA L'UNO	Es ero bombos di avion ch'es pesavo trio cuintâj da l'uno.
DUT	Al ero usât al dut.
DUČH	Ei ero dučh ch'ei vaivo.
DUTO	A la à manĝhado duto.
DUTOS	Chês rosos? Comprimes dutos, di gracio.
NIŠUN	Nišun nol fâs nujo par nujo.
NIŠUNO	No 'nd' ài vidudo nišuno.
NUJO	A nol capive âti nujo.
OGNIDUN	Lu miedi a jur fâs viergi la bočo e a jur fâs la punturo a ognidun.
OGNIDUNO	La mari e jur à dât a ogniduno la sù part.
PAROM	Jur ài comprât un regâl parom.
PAROM	Las sûrs es levo a merčhât uno zornado parom.
PUOC	Puoc si spint, puoc si ĝholt.
PUOS	Ei son tančh i clamâts, puos ju šielĝûts.
PUOČHO	Chešt mi dà un pùočno di pàs.
PUOČHOS	Sù, jei un pùočno di pàginos.
ŠI	Ši manĝho pulît e enče a priasi achì.
TÂL	Al lampo un tâl ch'al vevo un nâs lung un sproposit.
TÂJ	Jo i no ài mai imbudo invidio di chej tâj.
TÂL	Jo tâl i la ài comprado e tâl i la vent.
TÂLS	Chês fêmenos es si mostro tâls ch'es son.
TANT	I tu sios štât tant.
TANČH	Bê s a 'nd' à tančh ch'al vûl.
TANTO	Tu mi fâs vojo da ridi, ma tanto che i no tu sâs.
TANTOS	Uno volto enfro tantos i su invidi jo.
TROP	Ogni trop al romp lu grop.
TROS	Tros di luor ei no san ce ch'ei àn da fâ achenti.
TROPO	Fan ind' ài tropo ch'i voi.
TROPOS	No 'n' vûl tropos par capî.
UN	Un di vuâtiš mi tradirà, un ch'al è achì.
UNO	Es no vevo cûr di dîsel uno cu l'âto.
UNGRUM	And' ero ungrum enče tal gno paîš.

GRAMADIE DE LENGHE

IL PRONON INDEFINÏT

ALC	Si à di sperâ alc nome tai siei comedons.
ALTRI	Al vûl altri!
ALTRIS	Cheste lêtare a jè par vô e par ungrum di altris come vô.
ALTRE	Une peraule a tire chê altre.
ALTRIS	Lis altris no nus coventin.
CUALCHIDUN	Cualchidun le varà ben vude sintude.
CUALCHIDUNE	Lengatis! A diseve cualchidune sul imprin.
DAL UN	Al intind di pajâju un franc dal un.
DA L'UNE	A jerin bombis di avion ch'a pesavin tre cuintâj da l'une.
DUT	Al jere usât al dut.
DUČH	A jerin dučh ch'a vaivin.
DUTE	Le à manĝhade dute.
DUTIS	Chês rosis? Comprimes dutis, di gracie.
NISSUN	Nissun nol fâs nuje par nuje.
NISSUNE	No 'nd' ài viodude nissune.
NUJE	Nol capive plui nuje.
OGNIDUN	Il miedi ur fâs viergi la boče e ur fâs la sponte a ognidun.
OGNIDUNE	La mari ur à dât a ognidune la sô part.
PAROMP	Ur ài comprât un regâl paromp.
PAROMP	Lis sûrs a levin a marčhât une zornade paromp.
PÔC	Pôc si spind, pôc si ĝhold.
PÔS	A son tančh i clamâts, pôs i šielĝûts.
POČHE	Chest mi dà un počne di pàs.
POČHIS	Sù, lei un počhis di pàginis.
SI	Si manĝhe pulît e anče a presi culi.
TÂL	Al lampe un tâl ch'al veve un nâs lung un sproposit.
TÂJ	Jo no ài mai vude invidie di chej tâj.
TÂL	Jo tâl le ài comprade e tâl le vend.
TÂLS	Chês fêminis si mostrin tâls ch'a son.
TANT	Tu sês stât tant.
TANČH	Bê s ind' à tančh ch'al vûl.
TANTE	Tu mi fasis voe di ridi, ma tante che no tu sâs.
TANTIS	Une volte in tantis us invidi jo.
TROP	Ogni trop al romp il grop.
TROS	Tros di lôr no san ce ch'e àn di fâ chenti.
TROPE	Fan ind' ài trope ch'o vuei.
TROPIS	No 'n' vûl tropis par capî.
UN	Un di voaltris mi tradirà, un ch'al è culi.
UNE	No vevin cûr di dîsal une cu l'altre.
UNEVORE	And' jere unevore anče tal gno paîš.

GRAMATICO DAL DIALET

LU VIERB “JESSI”	
INDICATÎV	IMPERATÎV
Presint jo i soi tu i tu sios lui al è lio e jè nuo i sin vuâtis i sios luor ei son luor es son Imperfet jo i eri tu i tu eros lui al ero lio e ero nuo i erin vuatiš i eris luor ei ero luor es ero Passât sempli jo i foi tu i tu foris lui al fo lio e fo nuo i forin vuâtis i foris luor ei fûr luor es fûr Futûr jo i sarai tu i tu sarâs lui al sarà lio e sarà nuo i sarin vuâtis i sarios luor ei saran luor es saran	Passât compost jo i soi štât tu i tu sios štât lui al è štât lio e jè štado nuo i sin štâts vuatis i sios štâts luor ei son štâts luor es son štados Pluicheperfet jo i eri štât tu i tu jeros štât lui al ero štât lio e ero štado nuo i erin štâts vuatis i eris štâts luor ei ero štâts luor es ero štados Passât anteriuor jo i foi štât tu i tu foris štât lui al fo štât lio e fo štado nuo i forin štâts vuatis i foris štâts luor ei fûr štâts luor es fûr štados Futûr anteriuor jo i sarai štât tu i tu sarâs štât lui al sarà štât lio e sarà štado nuo i sarin štâts vuatis i sarês štâts luor ei saran štâts luor es saran štados
CONĠONTÎV	
Presint che jo i seti che tu i tu setis che lui al seti che lio e seti che nuo i setin che vuâtis i setis che luor ei seti che luor es seti Imperfet che jo i fos che tu i tu fossis che lui al fos che lio e fos che nuo i fossin che vuâtis i fossis che luor ei fos che luor es fos	Passât che jo i seti štât che tu i tu setis štât che lui al seti štât che lio e seti štado che nuo i setin štâts che vuatis i setis štâts che luor ei seti štâts che luor es seti štados Pluicheperfet che jo i fos štât che tu i tu fossis štât che lui al fos štât che lio e fos štado che nuo i fossin štâts che vuatis i fossis štâts che luor ei fos štâts che luor es fos štados
INFINÎT	
Presint jessi	Passât jessi štât
PARTICIPI	
Presint —	Passât štât
CONDIZIONÂL	
Presint jo i sarès tu i tu saressis lui al sarès lio e sarès nuo i saressin vuâtis i saressis luor ei sarès luor es sarès	Passât jo i sarès štât tu i tu saressis štât lui al sarès štât lio e sarès štado nuo i saressin štâts vuatis i saressis štâts luor ei sarès štâts luor es sarès štados
GERUNDI	
Presint jessint	Passât jessint štât
Jessi al à anċhe i composċh e i bicomposċh coniugâts cul jutori vè e lu participi passât invariabil.	

GRAMADIE DE LENGHE

IL VIERB “JESSI”	
INDICATÎV	IMPERATÎV
Presint jo o soi tu tu sês lui al è jê a jê nô o sin vô o sês lôr a son lôr a son Imperfet jo o jeri tu tu jeris lui al jere jê a jere nô o jèrin vô o jeris lôr a jerin lôr a jerin Passât sempli jo o foi tu tu foris lui al fo jê a fo nô o fòrin vô o foris lôr a forin lôr a forin Futûr jo o sarai tu tu sarâs lui al sarà jê a sarà nô o sarin vô o sarès lôr a saran lôr a saran	Passât compost jo o soi štât tu tu sês štât lui al è štât je a jê stade nô o sin štâts vô o sês štâts lôr a son štâts lôr a son stadis Pluicheperfet jo o jeri štât tu tu jeris štât lui al jere štât jê a jere stade nô o jèrin štâts vô o jeris štâts lôr a jerin štâts lôr a jerin stadis Passât anteriôr jo o foi štât tu tu foris štât lui al fo štât jê a fo stade nô o fòrin štâts vô o foris štâts lôr a forin štâts lôr a forin stadis Futûr anteriôr jo o sarai štât tu tu sarâs štât lui al sarà štât jê a sarà stade nô o sarin štâts vô o sarès štâts lôr a saran štâts lôr a saran stadis
CONĠONTÎV	
Presint che jo o sedi che tu tu sedis che lui al sedi che jê a sedi che nô o sèdin che vô o sedis che lôr a sedin che lôr a sedin Imperfet che jo o fos che tu tu fossis che lui al fos che jê a fos che nô o fòssin che vô o fossis che lôr a fossin che lôr a fossin	Passât che jo o sedi štât che tu tu sedis štât che lui al sedi štât che jê a sedi štât che nô o sèdin štâts che vô o sedis štâts che lôr a sedin štâts che lôr a sedin stadis Pluicheperfet che jo o fos štât che tu tu fossis štât che lui al fos štât che jê a fos štade che nô o fòssin štâts che vô o fossis štâts che lôr a fossin štâts che lôr a fossin stadis
INFINÎT	
Presint jessi	Passât jessi štât
PARTICIPI	
Presint —	Passât štât
CONDIZIONÂL	
Presint jo o sarès tu tu saressis lui al sarès jê a sarès nô o sarèssin vô o saressis lôr a saressin lôr a saressin	Passât jo o sarès štât tu tu saressis štât lui al sarès štât jê a sarès stade nô o sarèssin štâts vô o saressis štâts lôr a saressin štâts lôr a saressin stadis
GERUNDI	
Presint jessind	Passât jessind štât
Jessi al à anċhe i composċh e i bicomposċh coniugâts cul jutori vè e il participi passât invariabil.	

GRAMATICO DAL DIALET

LU VIERB “VIO”			
INDICATÏV		IMPERATÏV	
Presint jo i ài tu i tu às lui al à lio e à nuo i vin vuatis i vïos luor ei àn luor es àn	Passât compost jo i ài imbût tu i tu às imbût lui al à imbût je e à imbût nuo i vin imbût vuatis i vïos imbût luor ei àn imbût luor es àn imbût	Presint vio vin vïos	Passât vio imbût vin imbût vïos imbût
Imperfet jo i vevi tu i tu vevos lui al vevo lio e vevo nuo i vevin vuatis i vevis luor ei vevo luor es vevo		Pluicheperfet jo i vevi imbût tu i tu vevos imbût lui al vevo imbût lio e vevo imbût nuo o vevin imbût vuatis i vevis imbût luor ei vevo imbût luor es vevo imbût	
Passât sempli jo i vei tu i tu veris lui al ve lio e ve nuo i verin vuatis i veris luor ei vër luor es vër		Passât anteriôr jo i vei imbût tu i tu veris imbût lui al ve imbût lio e ve imbût nuo i verin imbût vuatis i veris imbût luor ei verin imbût luor es verin imbût	
Futûr jo i varai tu i tu varàs lui al varà lio e varà nuo i varin vuatis i varïos luor ei varan luor es varan		Futûr anteriôr jo i varai imbût tu i tu varàs imbût lui al varà imbût lio e varà imbût nuo i varin imbût vuatis i varïos imbût luor ei varan imbût luor es varan imbût	
CONDIZIONÂL			
Presint jo i varès tu i tu varessis lui al varès lio e varès nuo i varessin vuatis i varessis luor ei varès luor es varès	Passât jo i varès imbût tu i tu varessis imbût lui al varès imbût lio e varès imbût nuo i varessin imbût vuatis i varessis imbût luor ei varès imbût luor es varès imbût		
CONĠONTÏV		CONĠONTÏV	
Presint che jo i veti che tu i tu vetis che lui al veti che lio e veti che nuo i vetin che vuatis i vetis che luor ei veti che luor es veti	Passât che jo i veti imbût che tu i tu vetis imbût che lui al veti imbût che lio e veti imbût che nuo i vetin imbût che vuatis i vetis imbût che luor ei veti imbût che luor es veti imbût	Presint che jo i veti che tu i tu vetis che lui al veti che lio e veti che nuo i vetin che vuatis i vetis che luor ei veti che luor es veti	Passât che jo i veti imbût che tu i tu vetis imbût che lui al veti imbût che lio e veti imbût che nuo i vetin imbût che vuatis i vetis imbût che luor ei veti imbût che luor es veti imbût
Imperfet che jo i ves che tu i tu vessis che lui al ves che lio e ves che nuo i vessin che vuatis i vessis che luor ei ves che luor es ves		Pluicheperfet che jo i ves imbût che tu i tu vessis imbût che lui al ves imbût che lio e ves imbût che nuo i vessin imbût *vuatis i vessis imbût che luor ei ves imbût che luor es ves imbût	
INFINÏT			
Presint vio		Passât vio imbût	
PARTICIPI			
Presint —		Passât imbût	
GERUNDI			
Presint vind		Passât vind imbût	

GRAMADIE DE LENGHE

IL VIERB “VÊ”			
INDICATÏV		IMPERATÏV	
Presint jo o ài tu tu às lui al à jê e à nô o vin vô o vês lôr e àn lôr e àn	Passât compost jo o ài vût tu tu às vût lui al à vût jê e à vût nô o vin vût vô o vês vût lôr e àn vût lôr e àn vût	Presint vei vin veit	Passât vei vût vin vût veit vût
Imperfet jo o vevi tu tu vevis lui al veve jê a veve nô o vèvin vô o vevis lôr a vevin lôr a vevin		Pluicheperfet jo o vevi vût tu tu vevis vût lui al veve vût jê a veve vût nô o vèvin vût vô o vevis vût lôr a vevin vût lôr a vevin vût	
Passât sempli jo o vei tu tu veris lui al vè jê a vè nô o vèrin vô o veris lôr a verin lôr a verin		Passât anteriôr jo o vei vût tu tu veris vût lui al vè vût jê a vè vût nô o vèrin vût vô o veris vût lôr a verin vût lôr a verin vût	
Futûr jo o varai tu tu varàs lui al varà jê a varà nô o varin vô o varès lôr a varan lôr a varan		Futûr anteriôr jo o varai vût tu tu varàs vût lui al varà vût jê a varà vût nô o varin vût vô o varès vût lôr a varan vût lôr a varan vût	
CONDIZIONÂL			
Presint jo o varès tu tu varessis lui al varès jê a varès nô o varèssin vô o varessis lôr a varessin lôr a varessin		Passât jo o varès vût tu tu varessis vût lui al varès vût jê a varès vût nô o varèssin vût vô o varessis vût lôr a varessin vût lôr a varessin vût	
CONĠONTÏV		CONĠONTÏV	
Presint che jo o vedi che tu tu vedis che lui al vedi che jê a vedi che nô o vèdin che vô o vedis che lôr a vedin che lôr a vedin		Passât che jo o vedi vût che tu tu vedis vût che lui al vedi vût che jê a vedi vût che nô o vèdin vût che vô o vedis vût che lôr a vedin vût che lôr a vedin vût	
Imperfet che jo o ves che tu tu vessis che lui al ves che jê a ves che nô o vèssin che vô o vessis che lôr a vessin che lôr a vessin		Pluicheperfet che jo o ves vût che tu tu vessis vût che lui al ves vût che jê a ves vût che nô o vèssin vût che vô o vessis vût che lôr a vessin vût che lôr a vessin vût	
INFINÏT			
Presint vê		Passât vê vût	
PARTICIPI			
Presint —		Passât vût	
GERUNDI			
Presint vind		Passât vind vût	

GRAMATICO DAL DIALET

DESINENCIS DEI TIMPS SEMPLIČS DES 3 CONIUGAZIONS

I CONIUGAZION: FEVELÂ							
						Infînit	fevel â
						Part. pres.	fevel ant
						Part. pas.	fevel ât
						Gerundi	fevel ant
Singulâr				Plurâl			
Presint	fevel	i	is	o	în	ais	o
Imperfet	fevel	avi	avos	avo	âvin	avis	avo
Pas. sempl.	fevel	ai	aris	à	ârin	aris	âr
Futûr	fevel	arai	arâs	arà	arin	arios	aran
Condizionâl	fevel	arès	arès	arès	arèssin	aressis	arès
Pres. conġ.	fevel	i	is	i	în	ais	in
Imp. conġ.	fevel	às	assis	às	âssin	assis	às
Imperatîv	fevel		o		in	ait	
II CONIUGAZION: GLETI							
						Infînit	glet i
						Part. pres.	glet int
						Part. pas.	glit ût
						Gerundi	glet int
Singulâr				Plurâl			
Presint	glet	-	ts	-	în	is	-
Imperfet	glet	evi	evo	evo	èvin	evis	evo
Pas. sempl.	glet	ei	eris	è	èrin	eris	êr
Futûr	glet	arai	arâs	arà	arin	arios	aran
Condizionâl	glet	arès	arès	arès	arèssin	aressis	arès
Pres. conġ.	glet	i	os	o	în	is	o
Imp. conġ.	glet	ès	essis	ès	èssin	essis	essin
Imperatîv	glet		-		in	êt (eit)	
III CONIUGAZION: CAPĪ							
						Infînit	cap î
						Part. pres.	cap int
						Part. pas.	cap ît
						Gerundi	cap int
Singulâr				Plurâl			
Presint	cap	iš	iš	iš	în	îs	iš
Imperfet	cap	ivi	ivos	ivo	îvin	ivis	ivo
Pas. sempl.	cap	ii	iris	ì	irin	iris	îr
Futûr	cap	irai	irâs	irà	irin	irios	iran
Condizionâl	cap	irès	irès	irès	irèssin	iressis	irès
Pres. conġ.	cap	išo	išos	išo	în	îs	išo
Imp. conġ.	cap	iš	issis	is	issin	issis	issin
Imperatîv	cap		iš		in	iit	

GRAMADIE DE LENGHE

DESINENCIS DAI TIMPS SEMPLIČS DES 4 CONIUGAZIONS

I CONIUGAZION: FEVELÂ								
						Infînit	fevel â	
						Part. pres.	fevel ant	
						Part. pas.	fevel ât	
						Gerundi	fevel and	
			Singulâr			Plurâl		
Presint	fevel		i	is	e	în	ais	in
Imperfet	fevel		avi	avis	ave	âvin	avis	avin
Pas. sempl.	fevel		ai	aris	à	ârin	aris	arin
Futûr	fevel		arai	arâs	arà	arin	arès	aran
Condizionâl	fevel		arès	aressis	arès	arèssin	aressis	aressin
Pres. conġ.	fevel		i	is	i	în	ais	in
Imp. conġ.	fevel		às	assis	às	âssin	assis	assin
Imperatîv	fevel			e		in	ait	
II CONIUGAZION: TASÊ								
						Infînit	tas ê	
						Part. pres.	glot int	
						Part. pas.	glot ût	
						Gerundi	glot ind	
			Singulâr			Plurâl		
Presint	glot		-	is	-	în	ês	in
Imperfet	glot		evi	evis	eve	èvin	evis	evin
Pas. sempl.	glot		ei	eris	è	èrin	eris	erin
Futûr	glot		arai	arâs	arà	arin	arès	aran
Condizionâl	glot		arès	aressis	arès	arèssin	aressis	aressin
Pres. conġ.	glot		i	is	i	în	eis	in
Imp. conġ.	glot		ès	essis	ès	èssin	essis	essin
Imperatîv	glot			-		in	êt (eit)	
III CONIUGAZION: GLOTI								
						Infînit	tas ê	
						Part. pres.	glot int	
						Part. pas.	glot ût	
						Gerundi	glot ind	
			Singulâr			Plurâl		
Presint	glot		-	is	-	în	ês	in
Imperfet	glot		evi	evis	eve	èvin	evis	evin
Pas. sempl.	glot		ei	eris	è	èrin	eris	erin
Futûr	glot		arai	arâs	arà	arin	arès	aran
Condizionâl	glot		arès	aressis	arès	arèssin	aressis	aressin
Pres. conġ.	glot		i	is	i	în	eis	in
Imp. conġ.	glot		ès	essis	ès	èssin	essis	essin
Imperatîv	glot			-		in	êt (eit)	
IV CONIUGAZION: CAPĪ								
						Infînit	cap î	
						Part. pres.	cap int	
						Part. pas.	cap ît	
						Gerundi	cap ind	
			Singulâr			Plurâl		
Presint	cap		iš	išis	iš	în	îs	išin
Imperfet	cap		ivi	ivis	ive	îvin	ivis	ivin
Pas. sempl.	cap		ii	iris	ì	irin	iris	irin
Futûr	cap		irai	irâs	irà	irin	irès	iran
Condizionâl	cap		irès	iressis	irès	irèssin	iressis	iressin
Pres. conġ.	cap		iši	išis	iši	in	îs	išin
Imp. conġ.	cap		is	issis	is	issin	issis	issin
Imperatîv	cap			iš		in	iit	

GRAMATICO DAL DIALET

LA CONIUGAZION “PRONOMINÂL”			
Indicativ			
Presint	jo i mi lavi	Passât compost	jo i mi soi lavât
Imperfet	jo i mi lavavi	Pluicheperfet	jo i mi eri lavât
Passât sempl.	jo i mi lavai	Passât anteriôr	jo i mi foi lavât
Futûr	jo i mi lavarai	Futûr anteriôr	jo i mi sarai lavât
Condizionâl			
Presint	jo i mi lavarès	Passât	jo i mi sarès lavât
Imperativ			
Presint	laviti		
Congontiv			
Presint	che jo i mi lavi	Passât	che joi mi seti lavât
Imperfet	se jo i mi lavàs	Pluicheperfet	se jo i mi fos lavât
Infinit			
Presint	lavâsi	Passât	jessiši lavât
Participi			
Presint	-	Passât	-
Gerundi			
Presint	lavanši	Passât	jessinši lavât

LA CONIUGAZION “PASSIVE”			
Indicativ			
Presint	jo i ven laudât	Passât compost	jo i soi štât laudât
Imperfet	jo i vignivi laudât	Pluicheperfet	jo i jeri štât laudât
Passât sempl.	jo i foi laudât	Passât anteriôr	jo i foi štât laudât
Futûr	jo i vignarai laudât	Futûr anteriôr	jo i sarai štât laudât
Condizionâl			
Presint	jo i vignarès laudât	Passât	jo i sares štât laudât
Congontiv			
Presint	ch’i vignio laudât	Passât	ch’i sedi štât laudât
Imperfet	s’i vignis laudât	Pluicheperfet	s’i fos štât laudât
Infinit			
Presint	-	Passât	štât laudât
Gerundi			
Presint	jessint laudât	Passât	jessint štât laudât

GRAMADIE DE LENGHE

LA CONIUGAZION “PRONOMINÂL”			
Indicativ			
Presint	jo mi lavi	Passât compost	jo mi soi lavât
Imperfet	jo mi lavavi	Pluicheperfet	jo mi jeri lavât
Passât sempl.	jo mi lavai	Passât anteriôr	jo mi foi lavât
Futûr	jo mi lavarai	Futûr anteriôr	jo mi sarai lavât
Condizionâl			
Presint	jo mi lavarès	Passât	jo mi sarès lavât
Imperativ			
Presint	laviti		
Congontiv			
Presint	che jo mi lavi	Passât	che jo mi sedi lavât
Imperfet	se jo mi lavàs	Pluicheperfet	se jo mi fos lavât
Infinit			
Presint	lavâsi	Passât	jessisi lavât
Participi			
Presint	-	Passât	-
Gerundi			
Presint	lavansi	Passât	jessinsi lavât

LA CONIUGAZION “PASSIVE”			
Indicativ			
Presint	jo o ven laudât	Passât compost	jo o soi stât laudât
Imperfet	jo o vignivi laudât	Pluicheperfet	jo o jeri stât laudât
Passât sempl.	jo o foi laudât	Passât anteriôr	jo o foi stât laudât
Futûr	jo o vignarai laudât	Futûr anteriôr	jo o sarai stât laudât
Condizionâl			
Presint	jo o vignarès laudât	Passât	jo o sares stât laudât
Congontiv			
Presint	ch’o vegni laudât	Passât	ch’o sedi stât laudât
Imperfet	s’o vignis laudât	Pluicheperfet	s’o fos stât laudât
Infinit			
Presint	-	Passât	stât laudât
Gerundi			
Presint	jessind laudât	Passât	jessind stât laudât

GRAMATICO DAL DIALET

LA CONIUGAZION “IMPERSONÂL”			
Indicativ			
Presint	a plûv	Passât compost	al à plot
Imperfet	a plovevo	Pluicheperfet	al vevo plot
Passât	a plovè	Passât anteriôr	al vè plot
Futûr	a plovarà	Futûr anteriôr	al varà plot
Condizionâl			
Presint	al plovarès	Passât	al varès plot
Congontîv			
Presint	ch’a plovi	Passât	ch’al veti plot
Imperfet	s’a plovès	Pluicheperfet	s’al ves plot
Infinit			
Presint	plovi	Passât	vio plot
Participi			
Presint	-	Passât	plot

A plûv come che nol ves mai plot.
 Ogni tant al tralupavo, po al tonavo ch’a sameavo vignudo la fin dal mond.
 Facil che deman a nevio.
 A bastavo lu nuluor di pan fresc par fâ vignî l’aghegole.
 A coventavo di inventâ cuachi truc par podio discreditâlu.
 A toçho di tignîsi pronts a dut.

AND’ JESSI			
Timps	Forme positive	Forme negative	Forme interrogative
Presint ind.	and’è	no ’nd’ è	ind’esel?
Imperfet ind.	and’ero	no ’nd’ ero	ind’erel?
Futûr ind.	an’ sarà	no ’n’ sarà	in’ saràel?
Condizionâl	an’ sarès	no ’n’ sarès	in’ saressel?
Presint cong.	ch’an’sedi	che no ’n’ sedi	-
Imperfet cong.	s’an’ fos	se no ’n’ fos	in’ fossel!

And’ è legnos par stierni duçh ju mus ch’i tu vûs.
 No ’nd’ è scarpos par lui.
 And’ ero inçhimò cuachi dozeno.
 Di chej che s’intint an’ sarà pušuts.
 An’ sarès stâts a pesenâj.

GRAMADIE DE LENGHE

LA CONIUGAZION “IMPERSONÂL”			
Indicativ			
Presint	al plûv	Passât compost	al à plot
Imperfet	al ploveve	Pluicheperfet	al veve plot
Passât	al plovè	Passât anteriôr	al vè plot
Futûr	al plovarà	Futûr anteriôr	al varà plot
Condizionâl			
Presint	al plovarès	Passât	al varès plot
Congontîv			
Presint	ch’al plovi	Passât	ch’al vedi plot
Imperfet	s’al plovès	Pluicheperfet	s’al ves plot
Infinit			
Presint	plovi	Passât	vè plot
Participi			
Presint	-	Passât	plot

Al plûv come che nol ves mai plot.
 Ogni tant al lampave, po al tonave ch’a pareve vignude la fin dal mond.
 Facil che doman al nevei.
 Al bastave il bonodûr di pan fresc par fâ vignî l’aghegole.
 Al coventave di inventâ cualchi truc par podê discreditâlu.
 Al toçhe di tignîsi pronts a dut.

AND’ JESSI			
Timps	Forme positive	Forme negative	Forme interrogative
Presint ind.	and’è	no ’nd’ è	ind’esal?
Imperfet ind.	and’jere	no ’nd’ jere	ind’jerial?
Futûr ind.	an’ sarà	no ’n’ sarà	in’ saràjal?
Condizionâl	an’ sarès	no ’n’ sarès	in’ saressial?
Presint cong.	ch’an’sedi	che no ’n’ sedi	-
Imperfet cong.	s’an’ fos	se no ’n’ fos	in’ fossial!

And’ è lens par stierni duçh i mus che tu vûs.
 No ’nd’ è scarpis par lui.
 And’ jere ançhemò cualchi dozeno.
 Di chej che s’intindin an’ sarà possuts.
 An’ sarès stâts a pesenâj.

GRAMATICO DAL DIALET

LA CONIUGAZION “INTEROGATIVE”				
INDICATÎF		CUNDIZIONÂL		
Presint	Imperfet	Passât sempli	Futûr	Presint
àjo?	vevio?	-	varàjo?	varessio?
âtu?	vevistu?	veristu?	varâtu?	varestu?
âel?	vevel?	-	varâel?	varessel?
âe?	vevo?	-	varâe?	varesse?
vino?	vèvino?	vèrino?	varino?	varessino?
viso?	veviso?	veriso?	varîso?	varessiso?
anei?	vevei?	-	varanei?	varessei?
anes?	veves?	-	varanes?	varesses?
sojo?	erio?	-	saràjo?	saressio?
situ?	eristu?	fostu?	sarâtu?	sarestu?
esel?	erel?	forel?	sarâel?	saressel?
ese?	ere?	fore?	sarâe?	saresse?
sino?	erino?	fòrino?	sarîno?	sarèssino?
sîso?	eriso?	foriso?	sarîso?	saressiso?
sonei?	erei?	-	saranei?	saressei?
sones?	eres?	-	saranes?	saresses?
fevelio?	fevelavio?	-	fevelaràjo?	fevelaressio?
fevelistu?	fevelavistu?	fevelastu?	fevelarâtu?	fevelarestu?
fevel?	fevelavel?	-	fevelarâel?	fevelaressel?
fevele?	fevelave?	-	fevelarâe?	fevelaresse?
fevelino?	fevelâvino?	fevelarino?	fevelarîno?	fevelarèssino?
fevelaiso?	fevelaviso?	fevelariso?	fevelarîso?	fevelaressiso?
fevelei?	fevelavei?	fevelarei?	fevelaranei?	fevelaressei?
feveles?	fevelaves?	fevelares?	fevelaranes?	fevelaresses?
gletio?	gletevio?	-	gletaràjo?	gletaressio?
gletstu?	gletevistu?	gletestu?	gletarâtu?	gletaressu?
gletel?	gletevel?	-	gletarâel?	gletaressel?
glete?	gleteve?	-	gletarâe?	gletaressse?
gletino?	gletèvino?	gletèrino?	gletarîno?	gletaresssino?
gletîso?	gleteviso?	gleteriso?	gletarîso?	gletaresssiso?
gletei?	gletevei?	gleterei?	gletaranei?	gletaresssei?
gletes?	gleteves?	gleteres?	gletaranes?	gletaressses?
capissio?	capivio?	-	capiràjo?	capiressio?
capistu?	capivistu?	capiristu?	capiràtu?	capiresttu?
capissel?	capivel?	-	capiràel?	capiressel?
capisse?	capive?	-	capiràe?	capiresse?
capino?	capivino?	capirino?	capirîno?	capirèssino?
capîso?	capiviso?	capiriso?	capirîso?	capiressiso?
capissei?	capivei?	capirei?	capiranei?	capiressei?
capisses?	capives?	capires?	capiranes?	capiresses?

GRAMADIE DE LENGHE

LA CONIUGAZION “INTEROGATIVE”				
INDICATÎF		CUNDIZIONÂL		
Presint	Imperfet	Passât sempli	Futûr	Presint
ào?	vevio?	-	varào?	varessio?
âstu?	vevistu?	veristu?	varâstu?	varessistu?
âl?	vevial?	-	varâl?	varessial?
âe?	vevie?	-	varâe?	varessie?
vino?	vèvino?	vèrino?	varino?	varèssino?
vêso?	veviso?	veriso?	varêso?	varessiso?
ano?	vevino?	verino?	varano?	varessino?
ano?	vevino?	verino?	varano?	varessino?
sojo?	jerio?	-	sarào?	saressio?
sêstu?	jeristu?	foristu?	sarâstu?	saressistu?
esal?	jerial?	forial?	sarâl?	saressial?
ese?	jerie?	forie?	sarâe?	saressie?
sino?	jerino?	fòrino?	sarîno?	sarèssino?
sêso?	jeriso?	foriso?	sarêso?	saressiso?
sono?	jerino?	forino?	sarano?	saressino?
sono?	jerino?	forino?	sarano?	saressino?
fevelio?	fevelavio?	-	fevelaràjo?	fevelaressio?
fevelistu?	fevelavistu?	fevelaristu?	fevelarâtu?	fevelaressistu?
fevelial?	fevelavial?	-	fevelarâl?	fevelaressial?
fevelie?	fevelavie?	-	fevelarâe?	fevelaressie?
fevelino?	fevelâvino?	fevelârino?	fevelarîno?	fevelarèssino?
fevelaiso?	fevelaviso?	fevelariso?	fevelarêso?	fevelaressiso?
fevelino?	fevelavino?	fevelarino?	fevelarano?	fevelaressino?
fevelino?	fevelavino?	fevelarino?	fevelarano?	fevelaressino?
tasio?	tasevio?	-	tasarào?	tasaressio?
tasistu?	tasevistu?	-	tasarâstu?	tasaressistu?
tasial?	tasevial?	-	tasarâl?	tasaressial?
tasie?	tasevie?	-	tasarâe?	tasaressie?
tasino?	tasèvino?	-	tasarîno?	tasarèssino?
tasêso?	taseviso?	-	tasarêso?	tasaressiso?
tasino?	tasevino?	-	tasarano?	tasaressino?
tasino?	tasevino?	-	tasarano?	tasaressino?
capissio?	capivio?	-	capiràjo?	capiressio?
capissistu?	capivistu?	-	capiràstu?	capiressistu?
capissial?	capivial?	-	capiràel?	capiressial?
capissie?	capivie?	-	capiràe?	capiressie?
capino?	capivino?	-	capirîno?	capirèssino?
capîso?	capiviso?	-	capirêso?	capiressiso?
capissino?	capivino?	-	capirano?	capiressino?
capissino?	capivino?	-	capirano?	capiressino?

GRAMATICO DAL DIALET

LA CONIUGAZION “BRAMATIVE”		
Presint bramativ	Passât bramativ	Passât bicompost bramativ
vessio! vessistu! vessel! vesse! vèssino! vessiso! vessino! vessino!	vessio imvût! vessistu imbût! vessel imbût! vesse imbût! vèssino imbût! vessiso imbût! vessino imbût! vessino imbût!	/
fossio! fossistu! fossel! fosse! fössino! fossiso! fossino! fossino!	fossio stât! fossistu stât! fossel stât! fosse stade! fössino stâts! fossiso stâts! fossino stâts! fossino stadis!	vessio imbût stât! vessistu imbût stât! vessel imbût stât! vesse imbût stât! vèssino imbût stât! vessino imbût stât! vessino imbût stât! vessino imbût stât!
fevelassio! fevelare(ssi)stu! fevelassel! fevelasse! fevelässino! fevelassiso! fevelassinio! fevelassinio!	vessio fevelât! vessistu fevelât! vessel fevelât! vesse fevelât! vèssino fevelât! vessiso fevelât! vessino fevelât! vessino fevelât!	vessio imbût fevelât! vessistu imbût fevelât! vessel imbût fevelât! vesse imbût fevelât! vèssino imbût fevelât! vessiso fevelât! vessino imbût fevelât! vessino imbût fevelât!
tasessio! tasessistu! tasessel! tasesse! tasèssino! tasessiso! tasessino! tasessino!	vessio tasût! vessistu tasût! vessel tasût! vesse tasût! vèssino tasût! vessiso tasût! vessino tasût! vessino tasût!	vessio imbût tasût! vessistu imbût tasût! vessel imbût tasût! vesse imbût tasût! vèssino imbût tasût! vessiso imbût tasût! vessino imbût tasût! vessino imbût tasût!
capissio! capi(ssi)stu! capissel! capisse! capissino! capissiso! capissino! capissino!	vessio capît! vessistu capît! vessel capît! vesse capît! vèssino capît! vessiso capît! vessino capît! vessino capît!	vessio imbût capît! vessistu imbût capît! vessel imbût capît! vesse imbût capît! vèssino imbût capît! vessiso imbût capît! vessino imbût capît! vessino imbût capît!

GRAMADIE DE LENGHE

LA CONIUGAZION “BRAMATIVE”		
Presint bramativ	Passât bramativ	Passât bicompost bramativ
vessio! vessistu! vessial! vessie! vèssino! vessiso! vessino! vessino!	vessio vût! vessistu vût! vessial vût! vessie vût! vèssino vût! vessiso vût! vessino vût! vessino vût!	/
fossio! fossistu! fossial! fossie! fössino! fossiso! fossino! fossino!	fossio stât! fossistu stât! fossial stât! fossie stade! fössino stâts! fossiso stâts! fossino stâts! fossino stadis!	vessio vût stât! vessistu vût stât! vessial vût stât! vessie vût stât! vèssino vût stât! vessino vût stât! vessino vût stât! vessino vût stât!
fevelassio! fevelaressistu! fevelassial! fevelassie! fevelässino! fevelassiso! fevelassinio! fevelassinio!	vessio fevelât! vessistu fevelât! vessial fevelât! vessie fevelât! vèssino fevelât! vessiso fevelât! vessino fevelât! vessino fevelât!	vessio vût fevelât! vessistu vût fevelât! vessial vût fevelât! vessie vût fevelât! vèssino vût fevelât! vessino vût fevelât! vessino vût fevelât! vessino vût fevelât!
tasessio! tasessistu! tasessial! tasessie! tasèssino! tasessiso! tasessino! tasessino!	vessio tasût! vessistu tasût! vessial tasût! vessie tasût! vèssino tasût! vessiso tasût! vessino tasût! vessino tasût!	vessio vût tasût! vessistu vût tasût! vessial vût tasût! vessie vût tasût! vèssino vût tasût! vessino vût tasût! vessino vût tasût! vessino vût tasût!
capissio! capissistu! capissial! capissie! capissino! capissiso! capissino! capissino!	vessio capît! vessistu capît! vessial capît! vessie capît! vèssino capît! vessiso capît! vessino capît! vessino capît!	vessio vût capît! vessistu vût capît! vessial vût capît! vessie vût capît! vèssino vût capît! vessiso vût capît! vessino vût capît! vessino vût capît!

GRAMATICO DAL DIALET

LU CONĠONTÎV “JUSSÎV”	
Presint jussîv	Imperfet jussîv
setio laudât! setistu laudât! setel laudât! sete laudado! sètino laudâts! setiso laudâts! setino laudâts! setino laudados!	fossio laudât! fostu laudât! fossel laudât! fosse laudado! fössino laudâts! fossiso laudâts! fossino laudâts! fossino laudados!
Passât jussîv	Pluicheperfet jussîv
setio stât laudât! situ stât laudât! setel stât laudât! sete štado laudado! sètino stâts laudâts! setiso stâts laudâts! setino stâts laudâts! setino štados laudados!	fossio stât laudât! fossistu stât laudât! fossel stât laudât! fosse štado laudado! fössino stâts laudâts! fossiso stâts laudâts! fossino stâts laudâts! fossino štados laudados!

Situ di Diu, frut!
Situ maladet, podestu lâ in maloro!
Benedet setel lui e la tiero ch'al pesċho!
Lu Signuor setel tal to cûr e su la tû lengo!
Setel det cence ofeso!
Fostu piċhât, fostu danât!

GRAMADIE DE LENGHE

IL CONĠONTÎV “JUSSÎV”	
Presint jussîv	Imperfet jussîv
sedio laudât! sedistu laudât! sedial laudât! sedie laudade! sèdino laudâts! sediso laudâts! sedino laudâts! sedino laudadis!	fossio laudât! fossistu laudât! fossial laudât! fossie laudade! fössino laudâts! fossiso laudâts! fossino laudâts! fossino laudadis!
Passât jussîv	Pluicheperfet jussîv
sedio stât laudât! sedistu stât laudât! sedial stât laudât! sedie stade laudade! sèdino stâts laudâts! sediso stâts laudâts! sedino stâts laudâts! sedino stadis laudadis!	fossio stât laudât! fossistu stât laudât! fossial stât laudât! fossie stade laudade! fössino stâts laudâts! fossiso stâts laudâts! fossino stâts laudâts! fossino stadis laudadis!

Sedistu di Diu, frut!
Sedistu maledet, podessistu lâ in malore!
Benedet sedial lui e la tiere ch'al pesċhe!
Il Signûr sedial tal to cûr e su la tû lenghe!
Sedial dit cence ofese!
Fossistu piċhât, fossistu danât!

GRAMATICO DAL DIALET

JU VIERBS FÔR DI RÈGOLO I

CERI. Ind. pres. i cêr, tu cers, al cêr, i cerin, i ceris, ei cêr/ imperf. i cerevi, tu cerevos, al cerevo, i cirèvin, i cirèvis, ei cerevo/ pass. i cerei, tu cerès, al cerè, i cererin, i cereris, ei cerêr/ fut. i cerarai, tu ceraràs, al cerarà, i cerarin, i cerarios, ei ceraran/ Cond. pres. i cerarès, tu ceraressis, al cerarès, i ceraressin, i ceraressis, ei cerarès/ Cong. pres. ch' i cerio, ch' i tu cerios, ch' al cerio, ch' i cerin, ch' i ceris, ch' ei cerio/ imperf. s' i ceris, s' i tu cerissis, s' al ceris, s' i cerissin, s' i cerissis, s' ei ceris/ Imper. cêr, cerin, ceriit/ Ger. pres. cirint/ Part. pass. cirût.

CORI - i cor, tu cors, al cûr, i corin, i coris, ei cor/ i corevi, tu corevos, al corevo, i corevin, i corevis, ei corevo/ i corei, tu corès, al corè, i corèrin, i coreris, ei corêr/ i corarai, tu coraràs, al corarà, i corarin, i corarios, ei coraran/ i corarès, tu corarès, al corarès, i coraressin, i coraressis, ei corarès/ ch' i cori, ch' i tu corios, ch' al corio, ch' i corin, ch' i coris, ch' ei corio/ s' i corès, s' i tu corès, s' al corès, s' i coressin, s' i coressis, s' ei corès/ cûr, corin, corit/ corint/ curût.

DÂ - i doi, tu dâs, al dâ, i din, i dais, ei dan/ i devi, tu devos, al devo, i devin, i devis, ei devo/ i dei, tu dês, al dè, i dèrin, i deris, ei dêr/ i darai, tu daràs, al darà/ i darin, i darios, ei daran/ i darès, tu darès, al darès, i daressin, i daressis, ei darès/ ch' i deti, ch' i tu detis, ch' al deti, ch' i dètin, ch' i detis, ch' ei deti/ s' i dês, s' i tu dês, s' al dês, s' i dessin, s' i dessis, s' ei des/ dâ, din, dait/ dant/ dât.

DÎ- i dîs, tu dîs, al dîs, i disin, i dîs, ei dîs/ i disevi, tu disevos, al disevo, i disevin, i disevis, ei disevo/ i disei, tu disès, al disè, i disèrin, i diseris, ei disêr/ i disarai, tu disaràs, al disarà, i disarin, i disarios, ei disaran/ i disarès, tu disarès, al disarès, i disaressin, i disaressis, ei disarès/ ch' i diso, ch' i tu disos, ch' al diso, ch' i disin, ch' i dîs, ch' ei diso/ s' i disès, s' i tu disès, s' al disès, s' i disessin, s' i disessi, s' ei disès/ dîs, disin, diit/ disint/ det.

DURMÎ- i duâr, tu duars, al duâr, i durmin, i durmîs, ei duarm/ i durmivi, tu durmivos, al durmivo, i durmivin, i durmivis, ei durmivo/ i durmii, tu durmîs, al durmî, i durmîrin, i durmîris, ei durmîr/ ch' i duarmo, che tu duarmos, ch' al duarmo, ch' i durmin, ch' i durmîs, ch' ei duarmo/ s' i durmîs, s' i tu durmîs, s' al durmîs, s' i durmissin, s' i durmissis, s' ei durmîs/ duâr, durmin, durmiit/ durmint/ durmît.

FÂ - i fâs, tu fâs, al fâs, i fasin, i fais, ei fâs/ i fasevi, tu fasevos, al fasevo, i fasevin, i fasevis, ei fasevo/ i fasei, tu fasès, al fasè, i fasèrin, i faseris, ei fasêr/ i fasarai, tu fasaràs, al fasarà, i fasarin, i fasarios, ei fasaran/ i fasarès, tu fasarès, al fasarès, i fasaressin, i fasaressis, ei fasarès/ ch' i faso, ch' i tu fasos, ch' al faso, ch' i fasin, ch' i fais, ch' ei faso/ s' i fasès, s' i tu fasès, s' al fasès, s' i fasessin, s' i fasessis, s' ei fasès/ fâs, fasin, fait/ fasint/ fat.

GRAMADIE DE LENGHE

I VIERBS FÛR DI RÈGULE I

CIRÎ. Ind. pres. o cîr, tu ciris, al cîr, o cirin, o cirês, a cirin; imperf. o cirivi, tu cirivis, al cirive, o cirivin, o cirivis, a cirivin; pass. o cirîi, tu ciriris, al cîri, o ciririn, o ciriris, a ciririn; fut. o cirarai, tu ciraràs, al cirarà, o cirarin, o cirarês, a ciraran; Cond. pres. o cirarès, tu ciraressis, al cirarès, o cirarèssin, o ciraressis, a ciraressin; Cong. pres. ch' o cîri, che tu ciris, ch' al cîri, ch' o cirin, ch' o cirês, ch' a cirin; imperf. s' o ciris, se tu cirissis, s' al ciris, s' o cirissin, s' o cirissis, s' a cirissin; Imper. cîr, cirin, cirîit; Ger. pres. cirind; Part. pass. cirût.

CORI - o côr, tu coris, al côr, o corin, o corês, a corin; o corevi, tu corevis, al coreve, o corèvin, o corevis, a corevin; o corei, tu coreris, al corè, o corèrin, o coreris, a corerin; o corarai, tu coraràs, al corarà, o corarin, o corarês, a coraran; o corarès, tu coraressis, al corarès, o corarèssin, o coraressis, a coraressin; ch' o cori, che tu coris, ch' al cori, ch' o corin, ch' o corês, ch' a corin; s' o corès, se tu coressis, s' al corès, s' o corèssin, s' o coressis, s' a coressin; côr, corin, coreit; corind; corût.

DÂ - o doi, tu dâs, al dâ, o din, o dais, a dan; o devi, tu devis, al deve, o dèvin, o devis, a devin; o dei, tu deris, al dè, o dèrin, o deris, a derin; o darai, tu daràs, al darà; o darin, o darès, a daran; o darès, tu daressis, al darès, o darèssin, o daressis, a daressin; ch' o dedi, che tu dedis, ch' al dedi, ch' o dèdin, ch' o dedis, ch' a dedin; s' o dês, se tu dessis, s' al dês, s' o dèssin, s' o dessis, s' a dessin; dâ, din, dait; dand; dât.

DÎ- o dîs, tu disis, al dîs, o disin, o disês, a disin; o disevi, tu disevis, al diseve, o disèvin, o disevis, a disevin; o disei, tu diseris, al disè, o disèrin, o diseris, a diserin; o disarai, tu disaràs, al disarà, o disarin, o disarês, a disaran; o disarès, tu disaressis, al disarès, o disarèssin, o disaressis, a disaressin; ch' o disî, che tu disis, ch' al disî, ch' o disin, ch' o disês, ch' a disin; s' o disès, se tu disessis, s' al disès, s' o disèssin, s' o disessi, s' a disessin; dîs, disin, diseit; disind; dit.

DURMÎ- o duâr, tu duarmis, al duâr, o durmin, o durmîs, a duarm; o durmivi, tu durmivis, al durmive, o durmivin, o durmivis, a durmivin; o durmii, tu durmiris, al durmî, o durmîrin, o durmîris, a durmîrin; ch' o duarmi, che tu duarmis, ch' al duarmi, ch' o durmin, ch' o durmîs, ch' a duarm; s' o durmîs, se tu durmissis, s' al durmîs, s' o durmissin, s' o durmissis, s' a durmissin; duâr, durmin, durmiit; durmind; durmît.

FÂ - o fâs, tu fasis, al fâs, o fasin, o fasès, a fasin; o fasevi, tu fasevis, al faseve, o fasèvin, o fasevis, a fasevin; o fasei, tu faseris, al fasè, o fasèrin, o faseris, a faserin; o fasarai, tu fasaràs, al fasarà, o fasarin, o fasarês, a fasaran; o fasarès, tu fasaressis, al fasarès, o fasarèssin, o fasaressis, a fasaressin; ch' o fasi, che tu fasis, ch' al fasi, ch' o fasin, ch' o fasès, ch' a fasin; s' o fasès, se tu fasessis, s' al fasès, s' o fasèssin, s' o fasessis, s' a fasessin; fâs, fasin, faseit; fasind; fat.

GRAMATICO DAL DIALET

JU VIERBS FÔR DI RÈGOLO II

LÂ - i voi, tu vâs, al va, i lin, i lais, ei van/ i levi, tu levos, al levo, i levin, i levis, ei levo/ i lei, tu làs, al lè, i lèrin, i leris, ei lèr/ i larai, tu laràs, al larà, i larin, i larios, ei laran/ i larès, tu larès, al larès, i larèssin, i laressis, ei larès/ ch'i leti, ch'i tu letis, ch'al leti, ch'i lètin, ch'i letis, ch'ei leti/ s'i lès, s'i tu lessis, s'al lès, s'i lèssin, s'i lessis, s'ei les/ va, anin, lait/ lant/ lât.

JEI - i jei, tu jeis, al jei, i jein, i jeis, ei jei/ i jeevi, tu jeevos, al jeevo, i jejevin, i jejevis, ei jejevo/ i jejei, tu jejès, al jejè, i jejèrin, i jejeris, ei jejêr/ i jearai, tu jearàs, al jearà, i jearin, i jearès, ei jearan/ i jearès, tu jearès, al jearès, i jearessin, i jearessis, ei jearès/ ch'i jei, ch'i tu jeo, ch'al jeo, ch'i jein, ch'i jejês, ch'ei jeo/ s'i jejès, s'i tu jejès, s'al jejès, s'i jejèssin, s'i jejessis, s'ei jejessin/ jei, jein, jeit/ jeint/ let.

MURÎ - i mûr, tu mors, al mûr, i murin, i murîs, ei mûr/ i murivi, tu murivos, al murivo, i murivin, i murivis, ei murivo/ i murii, tu muris, al muri, i muririn, i muriris, ei murîr/ i morarai, tu moraràs, al murirà, i morarin, i morarios, ei muriran/ ch'i morio, ch'i tu morios, ch'al morio, ch'i murin, ch'i murîs, ch'ei morio/ s'i muris, s'i tu muris, s'al muris, s'i murissin, s'i murissis, s'ei muris/ mûr, murin, muriit/ murint/ muart.

PODIÒ - i puès, tu puès, al pò, i podin, i podios, ei puès/ i podevi, tu podevos, al podevo, i podevin, i podevis, ei podevo/ i podei, tu podès, al podè, i podèrin, i poderis, ei podêr/ i podarai, tu podaràs, al podarà, i podarin, i podarios, ei podaran/ i podarès, tu podarès, al podarès, i podaressin, i podaressis, ei podarès/ ch'i poso, ch'i tu posos, ch'al poso, ch'i podin, ch'i podès, ch'ei poso/ s'i podès, s'i tu podès, s'al podès, s'i podèssin, s'i podessis, s'ei podès/ podint/ pudût.

SAVÌO - i sai, tu sâs, al sa, i savin, i savios, ei san/ i savevi, tu savevos, al savevo, i savevin, i savevis, ei savevo/ i savei, tu savès, al savè, i saverin, i saveris, ei savêr/ i savarai, tu savaràs, al savarà, i savarin, i savarios, ei savaran/ ch'i sepi, ch'i tu sepos, ch'al sepi, ch'i sepin, ch'i sepis, ch'ei sepo/ s'i savès, s'i tu savès, s'al savès, s'i savèssin, s'i savèssis, s'ei savès/ sepo, savin, sepit/ savint/ savût.

SCUIGNÏO - i scuén, tu scuens, al scuén, i scuignin, i scuignîs, ei scuén/ i scuignivi, tu scuignivos, al scuignivo, i scuignivin, i scuignivis, ei scuignivo/ i scuignii, tu scuignis, al scuigni, i scuignirin, i scuigniris, ei scuignîr/ i scuignarai, tu scuignaràs, al scuignarà, i scuignarin, i scuignarios, ei scuignaran/ i scuignarès, tu scuignarès, al scuignarès, i scuignaressin, i scuignaressis, ei scuignarès/ ch'i scuigno, ch'i tu scuignos, ch'al scuigno, ch'i scuignin, ch'i scuignios, ch'ei scuigno/ s'i scuignis, s'i tu scuignis, s'al scuignis, s'i scuignissin, s'i scuignissis, s'ei scuignis/ scuignint/ scuignût.

SINTÎ - i sint, tu sintis, al sint, i sintin, i sintîs, ei sint/ i sintivi, tu sintivos, al sintivo, i sintivin, i sintivis, ei sintivo/ i sintii, tu sintîs, al sintî, i sintirin, i sintiris, ei sintîr/ i sintarai, tu sintaràs, al sintarà, i sintarin, i sintarios, ei sintaran/ i sintarès, tu sintarès, al sintarès, i sintarèssin, i sintarèssis, ei sintarès/ ch'i sinto, ch'i tu sintos, ch'al sinto, ch'i sintin, ch'i sintîs, ch'ei sinto/ s'i sintîs, s'i tu sintîs, s'al sintîs, s'i sintîssin, s'i sintîssis, s'ei sintîs/ sint, sintin, sintiit/ sintint/ sintût.

GRAMADIE DE LENGHE

I VIERBS FÛR DI RÈGULE II

LÂ - o voi, tu vâs, al va, o lin, o lais, a van; o levi, tu levis, al leve, o lèvin, o levis, a levin; o lei, tu leris, al lè, o lèrin, o leris, a lerin; o larai, tu laràs, al larà, o larin, o larès, a laran; o larès, tu laressis, al larès, o larèssin, o laressis, a laressin; ch'o ledi, che tu ledis, ch'al ledi, ch'o lèdin, ch'o ledis, ch'a ledin; s'o lès, se tu lessis, s'al lès, s'o lèssin, s'o lessis, s'a lessin; va, anin, lait; land; lât.

LEI - o lei, tu leis, al lei, o lein, o lejês, a lein; o lejevi, tu lejevis, al lejeve, o lejèvin, o lejevis, a lejevin; o lejei, tu lejeris, al lejè, o lejèrin, o lejeris, a lejerin; o lejarai, tu lejaràs, al lejarà, o lejarin, o lejarès, a lejaran; o lejarès, tu lejaressis, al lejarès, o lejarèssin, o lejaressis, a lejaressin; ch'o lei, che tu leis, ch'al lei, ch'o lein, ch'o lejês, ch'a lein; s'o lejès, se tu lejèssin, s'al lejès, s'o lejèssin, s'o lejèssis, s'a lejèssin; lei, lein, lejeit; leind; let.

MURÎ - o mûr, tu mueris, al mûr, o murin, o murîs, a muerin; o murivi, tu murivis, al murive, o murivin, o murivis, a murivin; o murii, tu muriris, al muri, o muririn, o muriris, a muririn; o murirai, tu muriràs, al murirà, o muririn, o murirês, a muriran; ch'o mueri, che tu mueris, ch'al mueri, ch'o murin, ch'o murîs, ch'a muerin; s'o muris, se tu murissis, s'al muris, s'o murissin, s'o murissis, s'a murissin; mûr, murin, muriit; murind; muart.

PODÊ - o puès, tu puedis, al pò, o podin, o podès, a puedin; o podevi, tu podevis, al podeve, o podèvin, o podevis, a podevin; o podei, tu poderis, al podè, o podèrin, o poderis, a poderin; o podarai, tu podaràs, al podarà, o podarin, o podarès, a podaran; o podarès, tu podaressis, al podarès, o podarèssin, o podaressis, a podaressin; ch'o puedi, che tu puedis, ch'al puedi, ch'o podin, ch'o podès, ch'a puedin; s'o podès, se tu podèssin, s'al podès, s'o podèssin, s'o podèssis, s'a podèssin; podind; podût.

SAVÊ - o sai, tu sâs, al sa, o savin, o savès, a san; o savevi, tu savevis, al saveve, o savèvin, o savevis, a savevin; o savei, tu saveris, al savè, o savèrin, o saveris, a saverin; o savarai, tu savaràs, al savarà, o savarin, o savarès, a savaran; ch'o sepi, che tu sepis, ch'al sepi, ch'o sepin, ch'o sepis, ch'a sepin; s'o savès, se tu savèssin, s'al savès, s'o savèssin, s'o savèssis, s'a savèssin; sepi, savin, sepit; savind; savût.

SCUGNÏ - o scuén, tu scuègnis, al scuén, o scugnin, o scugnîs, a scuègnin; o scuignivi, tu scuignivis, al scuignive, o scuignivin, o scuignivis, a scuignivin; o scuignii, tu scuigniris, al scugnî, o scuignirin, o scuigniris, a scuignirin; o scuignarai, tu scuignaràs, al scuignarà, o scuignarin, o scuignarès, a scuignaran; o scuignarès, tu scuignaressis, al scuignarès, o scuignarèssin, o scuignaressis, a scuignaressin; ch'o scuègni, che tu scuègnis, ch'al scuègni, ch'o scuignin, ch'o scuignîs, ch'a scuègnin; s'o scuègnis, se tu scuègnissis, s'al scuègnis, s'o scuègnissin, s'o scuègnissis, s'a scuègnissin; scuègnind; scuègnût.

SINTÎ - o sint, tu sintis, al sint, o sintin, o sintîs, a sintin; o sintivi, tu sintivis, al sintive, o sintivin, o sintivis, a sintivin; o sintii, tu sintiris, al sinti, o sintirin, o sintiris, a sintirin; o sintarai, tu sintaràs, al sintarà, o sintarin, o sintarès, a sintaran; o sintarès, tu sintarèssin, al sintarès, o sintarèssin, o sintarèssis, a sintarèssin; ch'o sinti, che tu sintis, ch'al sinti, ch'o sintin, ch'o sintîs, ch'a sintin; s'o sintîs, se tu sintîssis, s'al sintîs, s'o sintîssin, s'o sintîssis, s'a sintîssin; sint, sintin, sintiit; sintind; sintût.

GRAMATICO DAL DIALET

JU VIERBS FÔR DI RÈGOLO III

STÂ - i stoi, tu stâs, al sta, i stin, i stais, ei stan/ i stevi, tu stevos, al stevo, i stevin, i stevis, ei stevo/ i stei, tu stes, al ste, i sterin, i steris, ei stêr/ i starai, tu starâs, al starà, i starin, i starios, ei staran/ i starès, tu starès, al starès, i staressin, i staressis, ei starès/ ch'i steti, ch'i tu steti, ch'al steti, ch'i stêtin, ch'i stetis, ch'ei steti/ s'i stes, s'i tu stes, s'al stes, s'i stessin, s'i stessis, s'ei stes/ sta, stin, stait/ stant/ stât.

TEGNI- i ten, tu tens, al ten, i tignin, i tignis, ei ten/ i tignivi, tu tignivos, al tignivo, i tignivin, i tignivis, ei tignivo/ i tignii, tu tignis, al tigni, i tignirin, i tigniris, ei tignîr/ i tagnarai, tu tagnarâs, al tagnarà, i tagnarin, i tagnarios, ei tagnaràn/ i tagnarès, tu tagnarès, al tagnarès, i tagnaressin, i tagnaressis, ei tagnarès/ ch'i tegno, che tu tgnos, ch'al tegno, ch'i tagnin, ch'i tagnîs, ch'ei tegno/ s'i tignis, se tu tignis, s'al tignis, s'i tignissin, s'i tignissis, s'ei tignis/ ten, tignin, tigniit/ tignint/ tignût.

VAÎ- i vai, tu vais, al vai, i vain, i vaîs, ei vai/ i vaîvi, tu vaivos, al vaivo, i vaivin, i vaivis, ei vaivo/ i vaîi, tu vais, al vai, i vairin, i vairis, ei vaîr/ i vajarai, tu vajarâs, al vajarà, i vajarin, i vajaros, ei vajaran/ i vajarès, tu vajarès, al vajarès, i vajaressin, i vajaressis, ei vajarès/ ch'i vaio, ch'i tu vajos, ch'al vajo, ch'i vain, ch'i vaîs, ch'ei vajo/ s'i vais, s'i tu vais, s'al vais, s'i vaïssin, s'i vaïssis, s'ei vais/ vai, vain, vaiit/ vaint/ vaît.

VIGNÎ- i ven, tu vens, al ven, i vignin, i vignîs, ei ven/ i vignivi, tu vignivos, al vignivo, i vignivin, i vignivis, ei vignivo/ i vignii, tu vignis, al vigni, i vignirin, i vigniris, ei vignîr/ i vignarai, tu vignarâs, al vignarà, i vignarin, i vignarios, ei vignaràn/ i vignarès, tu vignarès, al vignarès, i vignaressin, i vignaressis, ei vignarès/ ch'i vigno, ch'i tu vgnos, ch'al vigno, ch'i vignin, ch'i vignîs, ch'ei vigno/ s'i vignis, s'i tu vignis, s'al vignis, s'i vignissin, s'i vignissis, s'ei vignis/ ven, vignin, vigniit/ vignint/ vignût.

VEDÏO - i jûc, tu jûcs, al jûc, i vedin, i vedios, ei jûc/ i vedevi, tu vedevos, al vedevo, i vedevin, i vedevis, ei vedevo/ i vedei, tu vedès, al vedè, i vedèrin, i vederis, ei vedêr/ i vedarai, tu vedarâs, al vedarà, i vedarin, i vedarios, ei vedaràn/ i vedarès, tu vedarès, al vedarès, i vedaressin, i vedaressis, ei vedarès/ ch'i vedo, ch'i tu vedos, ch'al vedo, ch'i vedin, ch'i vedios, ch'ei vedo/ s'i vedès, s'i tu vedès, s'al vedès, s'i vedessin, s'i vedessis, s'ei viodès/ jûc, vedin, vediot/ vidint/ vidût.

VOLÏO - i voi, tu vûs, al vûl, i volin, i volios, ei vûl/ i volevi, tu volevos, al volevo, i volivin, i volevis, ei volevo/ i volei, tu volès, al volè, i volerin, i voleris, ei volêr/ i volarai, tu volarâs, al volarà, i volarin, i volarios, ei volaràn/ i volarès, tu volarès, al volarès, i volarèssin, i volaressis, ei volarès/ ch'i volio, ch'i tu volios, ch'al volio, ch'i volin, ch'i volios, ch'ei volio/ s'i volès, s'i tu volès, s'al volès, s'i volessin, s'i volessis, s'ei volès/ -, volin, voliot/ volint/ vulût.

GRAMADIE DE LENGHE

I VIERBS FÛR DI RÈGULE III

STÂ - o stoi, tu stâs, al sta, o stin, o stais, a stan; o stevi, tu stevis, al steve, o stèvin, o stevis, a stevin; o stei, tu steris, al ste, o stèrin, o steris, a sterin; o starai, tu starâs, al starà, o starin, o starès, a staran; o starès, tu staressis, al starès, o starèssin, o staressis, a staressin; ch'o stedi, che tu stedis, ch'al stedi, ch'o stèdin, ch'o stedis, ch'a stedin; s'o stes, se tu stessis, s'al stes, s'o stèssin, s'o stessis, s'a stessin; sta, stin, stait; stand; stât.

TIGNÎ- o ten, tu tignis, al ten, o tignin, o tignîs, a tignin; o tignivi, tu tignivis, al tignive, o tignivin, o tignivis, a tignivin; o tignii, tu tigniris, al tigni, o tignirin, o tigniris, a tignirin; o tignarai, tu tignarâs, al tignarà, o tignarin, o tignarès, a tignaran; o tignarès, tu tignaressis, al tignarès, o tignarèssin, o tignaressis, a tignaressin; ch'o tegni, che tu tignis, ch'al tegni, ch'o tignin, ch'o tignîs, ch'a tignin; s'o tignis, se tu tignissis, s'al tignis, s'o tignissin, s'o tignissis, s'a tignissin; ten, tignin, tigniit; tignind; tignût.

VAÎ- o vai, tu vais, al vai, o vain, o vaîs, a vain; o vaîvi, tu vaivis, al vaive, o vaivin, o vaivis, a vaivin; o vaîi, tu vairis, al vai, o vairin, o vairis, a vairin; o vajarai, tu vajarâs, al vajarà, o vajarin, o vajarès, a vajaran; o vajarès, tu vajaressis, al vajarès, o vajarèssin, o vajaressis, a vajaressin; ch'o vai, che tu vais, ch'al vai, ch'o vain, ch'o vaîs, ch'a vain; s'o vais, se tu vaïssis, s'al vais, s'o vaïssin, s'o vaïssis, s'a vaïssin; vai, vain, vaiit; vaint; vajût.

VIGNÎ- o ven, tu vegnis, al ven, o vignin, o vignîs, a vegnin; o vignivi, tu vignivis, al vignive, o vignivin, o vignivis, a vignivin; o vignii, tu vigniris, al vigni, o vignirin, o vigniris, a vignirin; o vignarai, tu vignarâs, al vignarà, o vignarin, o vignarès, a vignaran; o vignarès, tu vignaressis, al vignarès, o vignarèssin, o vignaressis, a vignaressin; ch'o vegni, che tu vegnis, ch'al vegni, ch'o vignin, ch'o vignîs, ch'a vegnin; s'o vignis, se tu vignissis, s'al vignis, s'o vignissin, s'o vignissis, s'a vignissin; ven, vignin, vigniit; vignind; vignût.

VIODI - o viôd, tu viodis, al viôd, o viodin, o viodês, a viodin; o viodevi, tu viodevis, al viodeve, o viodèvin, o viodevis, a viodevin; o viodei, tu vioderis, al viodè, o viodèrin, o vioderis, a vioderin; o viodarai, tu viodarâs, al viodarà, o viodarin, o viodarès, a viodaran; o viodarès, tu viodaressis, al viodarès, o viodarèssin, o viodaressis, a viodaressin; ch'o viodi, che tu viodis, ch'al viodi, ch'o viodin, ch'o viodês, ch'a viodin; s'o viodès, se tu viodessis, s'al viodès, s'o viodèssin, s'o viodessis, s'a viodèssin; viôd, viodin, viodèit; viodind; viodût.

VOLÊ - o vœi, tu vuelis, al vûl, o volin, o volès, a vuelin; o volevi, tu volevis, al voleve, o volèvin, o volevis, a volèvin; o volei, tu voleris, al volè, o volerin, o voleris, a volerin; o volarai, tu volarâs, al volarà, o volarin, o volarès, a volaran; o volarès, tu volaressis, al volarès, o volarèssin, o volaressis, a volaressin; ch'o vueli, che tu vuelis, ch'al vueli, ch'o volin, ch'o volès, ch'a vuelin; s'o volès, se tu volessis, s'al volès, s'o volèssin, s'o volessis, s'a volessin; -, volin, voleit; volind; volût.

GRAMATICO DAL DIALET

L'AVIERB DI AFIRMAZION

DI SIGÛR	Cui erel? Un gnogno, di sigûr.
PURSI	A mi à pursi capît.
SÌ	Sîtu content? Sì, jo.
SIGÛR	Ei staran in pinsêr, sigûr, a no vediami.

L'AVIERB DI DUBI

SALACÔR	Chej âtris salacûr ei no usso vignî a çhatâlu.
VADI	Al è capitât amenti vadi di Paris o salacûr di Budapest.

L'AVIERB DI LÛC

ACHÌ	Achì su la nešto pla o al vevo mitudo jù la sù baraco.
DACÏS	L'Estât al è dacîs.
DONĠHO	A jur stevo simpri dongho.
-	-
-	-
AÌ	Po no ti çhatio ài doi di luor!
PARTIERO	Las fueos partiero es fasevo Atom prin da l'oro.
S	Cunt'uno bacheto in man a ûs di saltimbanc al çhaminavo sù e jù.
J	A mi à clamât jù te cort.

L'AVIERB DI MÛD

-	-
CEMUOT	Cemuot ese di vuo?
COMO	I no ài fat bausios como te, jo.
CUSSI	No tu âs di quartâti cussi.
DIBANT	Dut dibant, nol capiš reson.

L'AVIERB DI NEGAZION

-	-
GRAN	I no soi bon di visâmi gran.
NENÇHE	Nençhe par nujo i no ven cun tio.
NO	Nissuno fruto e no mançhavo di screâ lu mios di Mai.
NUJO	A doi agn inçhimò a nol fevelavo nujo.

L'AVIERB DI CUANTITÂT

AMANCUL	Vediot s'i vessis te çhâveno amancul un got di vin.
INÇHIMÒ	La vedovo e ero inçhimò sturnido dei meracoj de veo.
AVONDO	Âtu manghât avondo?
MASSO	Da pôro ch'e stes a cincuantâlo masso, al lè a dâj uno man.
NOMO	I puès vignî nomo passandeman.
UNGRUM	I ti ài agrât ungrum.

GRAMADIE DE LENGHE

L'AVIERB DI AFIRMAZION

DAL SIGÛR	Cui jerie? Un trus, dal sigûr.
PURSI	Al mi à pursi capît.
SÌ	Sêstu content? Sì, jo.
SIGÛR	A staran in pinsîr, sigûr, a no viodimi.

L'AVIERB DI DUBI

SALACÔR	Chej altris salacôr no olsin a vignî a çhatâlu.
VADI	Al è capitât chenti vadi di Paris o salacôr di Budapest.

L'AVIERB DI LÛC

ACHÌ	Achì su la nestre place al veve metude jù la sô barache.
DACÏS	L'Istât al è dacîs.
DONĠHE	Ur steve simpri donghe.
INALTRÒ	Lait a pacâsi inaltrò.
INNIÒ	Ti racomandi di no strassâ i bê s e di no lâ inniò dibessole.
LI	Po no ti çhatio li doi di lôr!
PARTIERE	Lis fueis partiere a fasevin Sierade prin da l'ore.
S	Cunt'une bachete in man a ûs di salteimbanc al çhaminave sù e jù.
J	Mi à clamât jù tal curfîl.

L'AVIERB DI MÛD

BIELAVUÂL	Al à podût varî bielavuâl.
CEM,D	Cemûd ese di vô?
COME	No ài fat bausiis come te, jo.
CUSSI	No tu âs di quartâti cussi.
DIBAND	Dut diband, nol capiš reson.

L'AVIERB DI NEGAZION

FREGUL	No ven fregul cun te.
GRAN	No soi bon di visâmi gran.
NANÇHE	Nançhe par impens no ven cun te.
NO	Nissune frute no mançhave di screâ il mê di Mai.
NUJE	A doi agns ançhemò nol fevelave nuje.

L'AVIERB DI CUANTITÂT

ALMANCUL	Vodit s'o vessis te çhânive almancul un got di vin.
ANÇHEMÒ	La vedue a jere ançhemò sturnide dai meracuj de vilie.
AVONDE	Âstu manghât avonde?
MASSE	Di pôre ch'a stes a cincuantâle masse, al lè a dâj une man.
NOME	O puès vignî nome passandoman.
UNGRUM	Ti ài agrât ungrum.

GRAMATICO DAL DIALET

L'AVIERB DI TIMP

ADORO	Isnot i tornarai pin adoro.
CUMÒ	Cumò j spiegarai un fregol lu gno pinsêr.
DOPO	Se a nol rivo cumò al rivarà dopo.
DEVORMAN	Torno jûc devorman s'al è rivât.
DIBOT	L'Atom a ši volto dibot tal Inviêr.
DISPÈS	A ši confuartavo cul lâ dispès in glisio.
ĞA	Ğa dučh i savin di lio, vito, muart e meracoj.
-	-
MAI	Jo i no ài mai pudût capîlo.
MODANT	Mi displâs ma i l'ài finido modant.
PRIN	I jûc ju nûj prin cui gnervs che no cui vuoç.
SIMPRI	Al è simpri ch'al tabajo.
SOROSERO	E jè capitado dongħo sorosero.
SUBÎT	Va subit a čhaso.

LA PREPOSIZION

A	E jè intrigado a lâ cuintri l'ago.
A FUARČO DI	Incugujados partiero, es ši sfracheavo a fuar o di ridi.
A PET DI	A nol ero un mâl ġoven a pet di cualchi âti dal paîs.
A RET DI	A mi à tirât sù di pios fin a ret dal sforčhàs.
ATÔR DI	Enče chês dūs es vignivo a impostâsi atûr di luor.
AVUÂL DI	Al ero bagnât avuâl dei vùoj.
CENČO	Chel al è bon di vivi cen o pan.
COMPAGN DI	Dut cuant al tornà compagn di prin.
CUN	Al è inčhimò gajarin cun dučh ju sio setant'agn.
DAPÈ DI	A la à fermado dapè dal baiar .
DASPÒ DI	I tu âs di lâ dopo di luor.
DENTI DI	La damando e va fato denti dei 15 dal mios.
DI	Al è lâ in Amèrico cu la speran o di fâ furtuno.
DONĠHO DI	A š'intanà int'un čhanton dongħo de stuo.
FRA	Ei ven denti in dîs fra ġovens e ġovenos.
FRA DI	Ei son simpri in vuero fra di luor.
FÔR DI	Meniju fûr da chenti chesčh tio fis.
ĞHAVÂT	Dučh ei ero contents ġhavantlu lui.
IN	Al vevo l'ando dei povers tirâts sù in soġhezion.
INSOM DI	A ši rimpinà insom di un legn.
ENFROVÎO	I eri čhapât enfrovio lu čhâr e lu mûr.

LA JESULADE

-	-
JOHI	Johi! Esel nenče bon!
ĞHUDO BOJA!	Tâs cidin, Ġhudo bestio!
MARISSANTO!	Marissanto!, ce grand ch'al è.

GRAMADIE DE LENGHE

L'AVIERB DI TIMP

ADORE	Usgnot o tornarai plui adore.
CUMÒ	Cumò j esplicarai un fregul il gno pinsîr.
DASPÒ	Se nol rive cumò al rivarà daspò
DAURMAN	Torne viôd daurman s'al è rivât.
DI BOTE	L'Atom si volte di bote tal Inviêr.
DISPÈS	Si confuartave cul lâ dispès in glesie.
ĞA	Ğa dučh o savin di jê vite, muart e meracuj.
ĞA-FA	A son partîts ġa-fa dôs oris.
MAI	Jo no ài mai podût capîle.
MAIMODANT	Mi displâs ma le ài finide maimodant.
PRIN	O viôd i nôj prin cui gnervs che no cui vôi.
SIMPRI	Al è simpri ch'al tabae.
SORESERE	A jè capitade dongħe soresere.
SUBÎT	Va subit a čhase.

LA PREPOSIZION

A	A jè grivie a lâ cuintri aghe.
A FUARCE DI	Scrofadis partiere, si discuestavin a fuarce di ridi.
A PET DI	Nol jere mâl ġovin a pet di cualchi altri dal paîs.
A RET DI	Mi à tirât sù di pês fin a ret de glove.
ATÔR DI	Anče chês dôs a vignivin a impostâsi atôr di lôr.
AVUÂL DI	Al jere bagnât avuâl dai vôi.
CENCE	Chel al è bon di vivi cence pan.
COMPAGN DI	Dut cuant al tornà compagn di prin.
CUN	Al è ančhemò gajarin cun dučh i siei setant'agns.
DAPÎD DI	Le à fermade dapîd dal broili.
DASPÒ DI	Tu âs di lâ daspò di lôr.
DENTRI DI	La domande a va fate dentri dai 15 dal mès.
DI	Al è lâ in Amèriche cu la sperance di fâ fortune.
DONĠHE DI	S'intanà int'un čhanton dongħe de stue.
FRA	A vegnin dentri in dîs fra ġovins e ġovinis.
FRA DI	A son simpri in vuere fra di lôr.
F, R DI	Meniju fûr di chenti chesčh tiei fis.
ĞHAVÂT	Dučh a jerin contents ġhavât lui.
IN	Al veve l'indule dai pûars tirâts sù in sudizion.
INSOMP DI	Si rimpinà insomp di un len.
JENFRIVÎE	O jeri čhapât jenfrivie il čhâr e il mûr.

LA JESULADE

ALON!	Alon!, cassù tu puedis sbrocâti.
JOHI	Johi! Esal nanče bon!
JUDE BOE!	Tâs cidin, Jude boe!
MARISSANTE!	Marissante!, ce grand ch'al è.

GRAMATICO DAL DIALET

LAS CONĠONZIONI DI COORDENAZION

ENĊHE	Lu spetacol ur à plasût enċhe a luor.
CE... CE	Cunt'uno careto, ce tirant ce pocant, ei son passâts ċhaso par ċhaso.
CUMÒ... CUMÒ	Cumò e domandavo di un, cumò di chel âti: e vevo di savio dut.
-	-
CUSSÌ	I no savevi ce rispuindi, cussi i ài tasût.
DUNĊHE	I savios che i no puès tolisu: dunċhe ce pratindiso?
E	La fameo e jè grando e bisugno limitâsi.
INSOMOS	Jo e la mê int si à studiât, cirût, insomos si à fat di dut par savîo.
MA	Gno fi al fevelo puoc ma nol è un malġoven.
NI... NI	Al acetà cen o savîo ni lu parcè ni lu parcò.
NOMO	Dut al è cidin, nomo la vuos dal gri e ši lemento tal scûr.
O... O	O lâ o rompi.
O... OBEN	Sîso a scoltâ las ċhâcheros oben a remenâ chej ch'ei passo?
O CHE... O CHE	O ch'ei discorevo di afârs o ch'ei fasevo pronostics sul timp.
PARÂTI	Ei la clamavo Cinisintulo, parâti e ero milanto voltos pin bielo di luor.
PARCHEL	Al vûl tetâ lui, al vûl; parchel al vai.
PARTANT	Ju tassis a son di colûr ġâl partant si pò canošiju a prin colp.
PO	E finivo di distrigâ i lavuors, po e ši sentavo enċhe lio.
PURP,R	Al podarès bastâ, purpûr su contarai ce che nus à det.
SICHÈ	Si figurâ che la fin no sarès mai rivado, sichè e à det di sì.
TANT A DÎ	Tu sios masso furiuos tant a dî che i tu fâs dispès des fotos.
TANTETANT	Nol vevo âto fuar o, tantetant si movè.

LAS CONĠONZIONI DI SUBORDENAZION

ENĊHE SE	Ši volevin ben enċhe s'ei stevo las oros cen o di uno peravolo.
BIEL CHE	Ur rivà lu segnâl biel ch'ei ero pe strado.
CHE	Diur ch'ei tasio e ch'ei scolti.
CO	Co tu vignarâs ti contarai.
COMO CHE	Lu non di Acuilejo nol è latin como ch'al sameo.
CUANCHE	Cuanch'e rivarà e no contarà dut.
CUNDUT CHE	Cundut che le ves preado di no dî nujo, dut lu borg al vigni a savio.
DIMUOD CHE	J sbrissâ fûr di man dimuod ch'al restâ tanche un cocâl.
DI PÔRO CHE	No mi soi voltât da pôro che si dišipàs lu gno inċhant.
DI TANT CHE	Nus fasevo bati la luno di tant ch'al ero insurît e testard.
DULÎCHE	Las fêmenos es restâr dulâ ch'es ero.
FIN CHE	Fin che no 'n' vanzo, no 'nd' è avondo.
FIN CUAND CHE	Ei manghâr di buino vojo fin cuand ch'and' ero.
FIN LÀ CHE	Si vevo di seâ cualchi morâr e di puartâlu fin dulâ ch'ei rivavo ju camions.
FINTINOMAI CHE	Fintinomai che no si jûc no si compro.
JESSINT CHE	Ei lu vevin passât caporâl jessint ch'al savevo fâ la firme.
MIÔR CHE	Al procurâ di fâ miei ch'al podevo.
PAR CHE	Ven met lis mans parsoro di lio par che si salvi.
PARCÈ CHE	Al leve a fâ cuatri pas parcè ch'al vevo las ġhambos inmatidos.
PARVÎO CHE	Parvio che no j sameavo masso di cuadêrs e di libris, lu mandâ a vuoro.
PIN... CHE	I vignarai a ċhatâsu pin dispès ch'i podarai.
SE	Se tu fos grand tu podarès jentrâ enċhe tu.
SIBEN CHE	A ero mieġo griso siben che no fos veċho.

GRAMADIE DE LENGHE

LIS CONĠONZIONI DI COORDENAZION

ANĊHE	Il spetacol ur à plasût anċhe a lûr.
CE... CE	Cunt'une carete, ce tirand ce sburtand, a son passâts ċhase par ċhase.
CUMÒ... CUMÒ	Cumò a domandave di un, cumò di chel altri: a veve di savè dut.
CUNDIDÌ	Al mostrâ buine volontât di mudâ vite cundidi di studiâ cun amûr.
CUSSÌ	No savevi ce rispuindi, cussi o ài tasût.
DUNĊHE	O savès che no puès ċholius: dunċhe ce pratindêso?
E	La famee a jè gruesse e bisugne limitâsi.
INSUMIS	Jo e la mê int si à studiât, cirût, insumis si à fat di dut par savê.
MA	Gno fi al fevele pûc ma nol è un malġovin.
NI... NI	Al acetâ cence savê ni il parcè ni il parcò.
NOME	Dut al è cidin, nome la vûs dal gri si lemente tal scûr.
O... O	O lâ o rompi.
O... OBEN	Sêso a scoltâ lis ċhâcaris oben a tariġâ chej ch'a passin?
O CHE... O CHE	O ch'a discorevin di afârs o ch'a fasevin pronostics sul timp.
PARALTRI	Le clamavin Cinisintule, paraltri a jere milante voltis plui bieles di lûr.
PARCHEL	Al vûl tetâ lui, al vûl; parchel al vai.
PARTANT	I tassis a son di colûr ġâl partant si pò cognošiju a prin colp.
PO	A finive di distrigâ i lavûrs, po si sentave anċhe jê.
PURPÛR	Al podarès bastâ, purpûr us contarai ce che nus à dit.
SICHÈ	Si figurâ che la fin no sarès mai rivade, sichè e à dit di sì.
TANT A DÎ	Tu sês masse furiûs tant a dî che tu fasis dispès des fotis.
TANTETANT	Nol veve plui fuarce bastant, tantetant si movè.

LIS CONĠONZIONI DI SUBORDENAZION

ANĊHE SE	Si volevin ben anċhe s'a stevin lis oris cence di une peraule.
BIEL CHE	Ur rivà il segnâl biel ch'a jerin par strade.
CHE	Disiur ch'a tasin e ch'a scoltin.
CO	Co tu vignarâs ti contarai.
COME CHE	Il non di Acuilee nol è latin come ch'al pâr.
CUANCHE	Cuanch'a rivarà nus contarà dut.
CUNDUT CHE	Cundut che le ves preade di no dî nuje, dut il borg al vigni a savê.
DIM,D CHE	J smu à fûr di man dimûd ch'al restâ tanche un cocâl.
DI PÔRE CHE	No mi soi voltât di pôre che si dissipàs il gno inċhant.
DI TANT CHE	Nus faseve bati la lune di tant ch'al jere insurît e testard.
DULÎCHE	Lis fêminis a restarin dulâ ch'a jerin.
FIN CHE	Fin che no 'n' vanze, no 'nd' è avonde.
FIN CUAND CHE	A mangharin di buine voe fin cuand ch'and' jere.
FIN LÀ CHE	Si veve di seâ cualchi morâr e di puartâlu fin là ch'a rivavin i camions.
FINTREMAI CHE	Fintremai che no si viûd no si compre.
JESSIND CHE	Lu vevin promovût caporâl jessind ch'al saveve fâ la firme.
MIÔR CHE	Al procurâ di fâ miûr ch'al podeve.
PAR CHE	Ven met lis mans parsore di jê par che si salvi.
PARCÈ CHE	Al leve a fâ cuatri pas parcè ch'al veve lis ġhambis inmatidis.
PARVÎE CHE	Parvie che no j someave masse di cuadêrs e di libris, lu mandâ a vore.
PLUI... CHE	O vignarai a ċhatâsu plui dispès ch'o podarai.
SE	Se tu fossis grand tu podarès jentrâ anċhe tu.
SIBEN CHE	A jere mieġe grise siben che no fos viele.

GRAMATICO DAL DIALET

LA PROPOSIZION: LU SUBIET

Lu sang a j spissulavo čhalt.
Lu cîl al à muso di niov.
Da lantan al rivavo las vosarios de pla o.
Nissun nol dà nujo par nujo.

LA PROPOSIZION: LU VIERB

Diu al è simpri stât e simpri al sarà .
Chê fruto e čhanto e e suno di agnol.
Ogni mios ši fâs la luno, ogni di a s' imparo uno.
Uno ridado e ġhavo un claud de casso.
Lu ài sintût a blestemâ e lu ài vidût a raubâ.
No ti traevo lu cûr di imbrojâlu.

LA PROPOSIZION: LU COMPLEMENT OBIET DIRET

Al čhapo doi e al mangħo cuatri.
Ei mešedavo čhartos e ši baratavo peravolos.
La miserio e quarto enče la maluserio.

LA PROPOSIZION: LU COMPLEMENT OBIET INDIRET

J ài mandât un regâl a Ğuan e un a sù sùr.
Nol bazilavo di nujâti, lui.

LA PROPOSIZION: LU COMPLEMENT CIRCUNSTANCIÂL

Nol finivo âti di uzinâ pal content.
E corè a platâsi devûr de quarto.
A sun di pocs al ero rivât a entrâ tal ufizi.
Crist al è muart in cruos pe neste salve o.
Chest mios passât al à plot ogni âto di.

LA PROPOSIZION: L' ATRIB, T

Al restavo cidin e cujet.
E vîf contento te sù čhasuto.
So gne o Ano e ero gresso un' âto volto.

LIS PROPOSIZIONS INDIPENDENTIS

Š'inmaneavo un brut timp.
Lu Vesuvi al sbrocavo fûr torints infogâts di minerâj disfats.

LIS PROPOSIZIONS PRINCIPÂLS

Se i tu mi tratis dal tu jo o ài miûr.
Co nol à di fâ nujo ce vegnial a fâ chenti?

LIS PROPOSIZIONS SUBORDENADIS SOSTANTIVIS

Al capî di colp che la robo e ero inmaneado mâl.
No sai cemuod che no soi lâf fûr dai semenâts.

GRAMADIE DE LENGHE

LA PROPOSIZION: IL SUBIET

Il sang j spissulave čhald.
Il cîl al à muse di nêv.
Di lontan al rivave il vosarili de place.
Nissun nol dà nuje par nuje.

LA PROPOSIZION: IL VIERB

Diu al è simpri stât e al sarà simpri.
Chê frute a čhante e a sune di agnul.
Ogni mês si fâs la lune, ogni di s' impare une.
Une ridade a ġhave un claud de casse.
Lu ài sintût a blestemâ e lu ài viodût a robâ.
No ti traeve il cûr di imbrojâlu.

LA PROPOSIZION: IL COMPLEMENT OBIET DIRET

Al čhape doi e al mangħe cuatri.
A mešedavin čhartis e si baratavin peraulis.
La miserie a puarte anče la maluserie.

LA PROPOSIZION: IL COMPLEMENT OBIET INDIRET

J ài mandât un regâl a Ğuan e un a sô sùr.
Nol bacilave di nujaltri, lui.

LA PROPOSIZION: IL COMPLEMENT CIRCUNSTANCIÂL

Nol finive altri di ucâ pal content.
A corè a platâsi daûr de puarte.
A sun di sburts al jere rivât a jentrâ tal ufizi.
Crist al è muart in crôs pe nestre salvazion.
Chest mios passât al à plot ogni altre di.

LA PROPOSIZION: L' ATRIB, T

Al restave cidin e cujet.
A vîv contente te sô čhasute.
Sô gnece Ane a jere gruesse un' altre volte.

LIS PROPOSIZIONS INDIPENDENTIS

S'inmaneave un brut timp.
Il Vesuvi al sbrocave fûr torints infogâts di minerâj disfats.

LIS PROPOSIZIONS PRINCIPÂLS

Se tu mi tratis dal tu jo o ài miôr.
Co nol à di fâ nuje ce vegnial a fâ chenti?

LIS PROPOSIZIONS SUBORDENADIS SOSTANTIVIS

Al capî di colp che la robe a jere inmaneade mâl.
No sai cemûd che no soi lâf fûr dai semenâts.

GRAMATICO DAL DIALET

LIS PROPOSIZIONS SUBORDENADIS AGETIVIS (RELATIVIS)

Al vevo un figâr ch'al ero uno raritât.
Nissun nol à savût dâmi uno reson che mi pajàs.

LIS PROPOSIZIONS SUBORDENADIS CIRCUNSTANCIÂLS DI TIMP

BIEL CHE Lu ài vidût biel ch'i tornavi da scuelo.
CUANCHE Cuanch'al nevio lu luof al prediçho.
DOPO CHE Dopo ch'al è mond, ai al è simpri stât un crist.
FINTINOMAI CHE Al à clucît la rabio fintinomial ch'al à pudût.
PRIN CHE Ti el tornarai prin ch'i puès.

LAS PROPOSIZIONS SUBORDENADIS CIRCUNSTANCIÂLS LOCATIVIS

DULÀ CHE A levo simpri a consolâ dulà ch'al ero da sujâ uno àgremo.
LÀ CHE Là che ši naš ogni jerbo paš.

LAS PROPOSIZIONS SUBORDENADIS CIRCUNSTANCIÂLS CAUSÂLS

PARCÈ CHE Al à brundulât parcè che lu àn lassât fûr de quarto.
PARVIO CHE Parvio che no j sameavo masso di libris, lu à mandât a vuoro.
STANT CHE Stant ch'al è fridulus al è restât a çhaso.
ĞA CHE Ğa ch'i sios achì, manghait un bocon.

LAS PROPOSIZIONS SUBORDENADIS CIRCUNSTANCIÂLS FINÂLS

CUN CHÊ CHE Cun chê ch'al vigno lu à mandât a toli in auto.
PAR CHE Par che no nus capitî a tradiment nus à mandâts a indeneši.

LAS PROPOSIZIONS SUBORDENADIS CIRCUNSTANCIÂLS SEGUITIVIS

CHE E j volevo un bon di vito che e ši sarès disfato par lui.
CUSSÌ... CHE E ero uno çhâr cussi grasso ch'e fasevo un diot di cuin o parsoro dal brût.
TANT... CHE E colà int'un sum tant fis ch'al durà doi dîs.

LAS PROPOSIZIONS SUBORDENADIS CIRCUNSTANCIÂLS CONCESSIVIS

ANÇHE SE Enche s'al ero un tic ruspi, lio j volevo bon.
CUNDUT CHE Cundut ch'e seti bruto, e plâs a unmont di luor.
SEBEN CHE Seben che e no fos veçho e ero griso.

LAS PROPOSIZIONS SUBORDENADIS CIRCUNSTANCIÂLS DI CONDIZION

A PAT CHE A pat ch'al vigno, j el doi.
SE Se si va a çhatâlo nus fâs simpri tantes mariveos.
SE MAI Al ven par dâmi lu mei se mai i vier lu bec.

LAS PROPOSIZIONS SUBORDENADIS CIRCUNSTANCIÂLS COMPARATIVIS

MIÔR CHE Lu taponà cul šâl miûr ch'e podè.
NANT... CHE I vuei nant murî che mançhâ di peravolo.

GRAMADIE DE LENGHE

LIS PROPOSIZIONS SUBORDENADIS AGETIVIS (RELATIVIS)

Al veve un figâr ch'al jere une raritât.
Nissun nol à savût dâmi une reson che mi pajàs.

LIS PROPOSIZIONS SUBORDENADIS CIRCUNSTANCIÂLS DI TIMP

BIEL CHE Lu ài viodût biel ch'o tornavi di scuele.
CUANCHE Cuanch'al nevee il lôv al prediçhe.
DASPÒ CHE Daspò ch'al è mond, là al è simpri stât un crucifis.
FINTREMAI CHE Al à clocît la rabie fintremai ch'al à podût.
PRIN CHE T'al tornarai prin ch'o puès.

LIS PROPOSIZIONS SUBORDENADIS CIRCUNSTANCIÂLS LOCATIVIS

DULÀ CHE A leve simpri a consolâ dulà ch'al jere di sujâ une làgrime.
LÀ CHE Là che si naš ogni jerbe a paš.

LIS PROPOSIZIONS SUBORDENADIS CIRCUNSTANCIÂLS CAUSÂLS

PARCÈ CHE Al à bordât parcè che lu àn lassât fûr de parte.
PARVIE CHE Parvie che no j someave masse di libris, lu à mandât a vore.
STANT CHE Stant ch'al è sfredulis al è restât a çhase.
ĞA CHE Ğa ch'o sês ca, manghait un bocon.

LIS PROPOSIZIONS SUBORDENADIS CIRCUNSTANCIÂLS FINÂLS

CUN CHÊ CHE Cun chê ch'al vegni lu à mandât a çholi in auto.
PAR CHE Par no che nus capitî a tradiment nus à mandâts in spie.

LIS PROPOSIZIONS SUBORDENADIS CIRCUNSTANCIÂLS SEGUITIVIS

CHE J voleve un ben di vite che si sarès disfate par lui.
CUSSÌ... CHE A jere une çhâr cussi grasse ch'a fasevo un dêt di cuince parsore dal brût.
TANT... CHE A colà int'un sium tant fis ch'al durà doi dîs.

LIS PROPOSIZIONS SUBORDENADIS CIRCUNSTANCIÂLS CONCESSIVIS

ANÇHE SE Anche s'al jere un pôc rus, jê j voleve ben.
CUNDUT CHE Cundut ch'a sedi brute, j plâs a unmonç di lôr.
SIBEN CHE Siben che no fos viele a jere grise.

LIS PROPOSIZIONS SUBORDENADIS CIRCUNSTANCIÂLS DI CONDIZION

A PAT CHE A pat ch'al vegni, j al doi.
SE Se si va a çhatâle nus fâs simpri tantis maraveis.
SE MAI Al ven par dâmi il mei se mai o vierg il bec.

LIS PROPOSIZIONS SUBORDENADIS CIRCUNSTANCIÂLS COMPARATIVIS

MIÔR CHE Lu taponà cul fa ûl miûr ch'a podè.
NANT... CHE O vuei nant murî che mançhâ di peraule.